

במוסתקין²¹¹. ואמרינן נמי התם רשב"ג אומר מביא אדם חבית של יין ומתיו ראשה ממש קאמר²¹². ועוד דא"כ רב אחא בר יעקב דמותיב מינה ומשמע ליה בחבית גמורה, לדידיה מי ניחא ההיא דעירובין. ועוד מדמקשה מ"ש מהא דתנן שובר אדם את החבית. ועוד הא רבה בר רב אדא ורבין בר רב אדא דאמרי תרווייהו כי הוינן בי רב יהודה הוה מפשח ויהיב לן אלוותא אע"ג דחזיאן לקתתא דנרגי וחציני, משמע דלרב יהודה מתני' דחבית אפילו בחבית גמורה רשבירת עצי בשמים קשים להרית כשובר את החבית, ואוקימנא כתנאי ורב יהודה כרבנן, אלמא אפילו חבית גמורה לרבנן שובר ואינו נמנע לפי שאין בנין בכלים ואין סתירה בכלים, ואי משום ההיא דעירובין ל"ק, דהתם

מגדל קתני ומגדל גדול משמע וכלים קטנים הוא דאמרינן דאין בנין בכלים וסתירה, אבל בגדולים כאהלים הם ויש בנין וסתירה בהן²¹³, וכן מוכחא כל אותה סוגיא שלשם. ואף רש"י ז"ל פירש שם²¹⁴ [כן], והרי"ף ג"כ כתבה סתם במקומן]ה וכן כאן, ולא כתב האי אוקמתא דרב אשי דאוקמה במוסתקי, נראה שכן דעת הרב ז"ל דבחבית גמורה היא מתני'²¹⁵, כנ"ל. ובלבד שלא יעשנו צבורין. ומפרשי' טעמא משום דמחזי כמאן דמכנף למחר וליומא אחרינא אבל ליכא משום מעמר. ומכאן נלמוד כדעת ה"ר יצחק בן רבינו מאיר ז"ל שאמר שאין חייב משום מעמר אלא במלקט במקום שגדל שם במאסף ביער, שהוא [כ]מלקט שבלים מן הקמה (מטפלת) [הנופלת] ומעמר²¹⁶. וכן מוכח בפרק

211 עיין בתוס' עירובין שם דכתבו דמיירי במוסתקי, ועיין בחזו"א אור"ח נא ס"ק ג ד"ה ויש, דכמ"ש רבינו מוכח מתוס' שבת מח, ב ד"ה וכי. 212 עיין בחזו"א שם דמתיו ראש החבית ודאי מיירי בחבית בריאה שאינה מוסתקי, ולא שייך למגור משום פתח כיון דמתיו כל ראשה, ועוד י"ל דדוקא בחבית של גרוגרות ופירות שייך למגור דאפשר לעשות חור בצדה להכניס ולהוציא משא"כ בחבית של יין שהוא דבר לח אי אפשר להכניס דרך חור לכן ליכא למגור. 213 עיין באור זרוע ח"ב סי' עח, יב ובתרומת הדשן סי' סד דכלי גדול היינו שמחזיק מ' סאה, וכ"כ הרמ"א אור"ח שיד ס"א וראה ביאור הלכה שם. אכן רבינו בחי' לעירובין שם כתב דמחזיק מ' סאה עדיין נחשב לכלי קטן, וראה חזו"א אור"ח סי' נא ס"ק ט. 214 בעירובין לה, א ד"ה מתני'. 215 כן משמע גם מהרמב"ם פכ"ג מהל' שבת ה"ב שכתב המשנה כצורתה, ולא הזכיר דבעינן שיהא הכלי מוסתקי. [כ"כ בדעתו כפות תמרים סוכה לג, ב, צל"ח בסוגיין סוד"ה ולית, אבני נזר אור"ח ריג, ג, וק"נ בשבת שם, ודלא כמ"ש בשלטי גבורים בשבת דהרמב"ם לא התיר אלא במוסתקי]. ואית להו לרי"ף ולרמב"ם דמדלא הקשו ות' דמיירי במוסתקי רק אליבא דר"א, משמע דלפי חכמים אפילו בשלמה מותר, אלא שצ"ע דאי ס"ל לרמב"ם דיש לפסוק כחכמים אמאי פסק כפי"א מהל' שבת ה"ז דהנוטל קיסם וקטמו לחצוץ שינוי חייב וזה אתי כר"א. וכן קשה ממ"ש שם הל"ח דמותר לקטום עצי בשמים להריח בהן אע"פ שהן קשים ויבשים, ואי ס"ל כר"א הו"ל לגזור, וראה מ"ש ליישב הצל"ח, שער המלך פי"א משבת ה"ז, ושפת אמת בסוגיין. [עוד שמעתי מהגר"ש"א דיש ליישב ע"פ מ"ש תוס' במתני'

ד"ה וחכמים, דאסור ליטול לחצוץ גזרה שמא יקטום לחצוץ, ומוכח מזה דחכמים דמתני' אית להו דבקוטם לחצוץ חייב, דאי ס"ל כחכמים דברייתא דבקוטם לחצוץ אינו אלא שבות א"כ הוי גזרה לגזרה. כן תמה בדברי תוס' הראש יוסף. ולפי"ז פליגי חכמים דמתני' על ר"א אע"ג דאית להו כמוהו דבקוטם לחצוץ חייב, דאיהו לא גזר ליטול לחצוץ אטו קטימה לחצוץ וחכמים דמתני' גזרו ליטול לחצוץ אטו לקטום לחצוץ, דלוקח לחצוץ קרוב שיקטום. ורב יהודה דלא גזר קטימה להריח אטו קטימה לחצוץ ס"ל כהני חכמים דמתני'. ואע"ג דבקוטם להריח היה צריך לאסור מטעם פסיק רישא דנעשה כאן כלי ראוי לחצוץ, צריך לומר כמ"ש המגיד משנה בפ"ב מהל' שבת ה"ב דבמלאכת תיקון כלי כל שאינו מכויץ למלאכה, לאו שם מלאכה עלה, ולא מקרי שעשה מלאכה. ומעתה אתי שפיר שלא כתב הרמב"ם דבעינן מוסתקי, דרק אליבא דר"א דגזר קוטם להריח אטו קוטם לחצוץ, היה צריך לגזור שובר לאכול אטו מכויץ לעשות כלי, אבל לחכמים דמתני' כל שאינו מכויץ לעשיית כלי אין מקום לגזרה זו, ולכן שובר אע"פ שהכלי אינו מוסתקי]. 216 כ"כ תוס' לעיל לא, א ד"ה מן, וכ"כ הר"ן בפ"י לרי"ף (יט, א בדפי הרי"ף ד"ה ומ"מ) ומשמע דאם היה במקום גידולו היה חייב ביו"ט משום מעמר, דאע"ג דעושה לצורך אוכל נפש, לא הותר משום כך דהיה יכול לעשות כן מעיו"ט, ודינו כמכשירין שאפשר לעשותן מעיו"ט דאפילו לר' יהודה חייב. וצ"ע דלעיל יז, א כתב משם אחרים דגבוב ביו"ט מותר דצורך אכילה חשיב, והוי כבקוע עצים או כהבערה עצמה, וכ"כ הר"ן (יז, ב בדפי הרי"ף) דבקוע עצים הוי כאוכל נפש עצמו ולא כמכשירין.

כלל גדול²¹⁷ דאמרינן התם האי מאן דמכנף מלחא ממלחתא חייב משום מעמר, דמשמע דוקא דמכנף ממלחתא הא ממקום אחר לא²¹⁸.

[לד, א] [א"ל] אנן מפני שצריך לחסמן מתנינן לה. ואיכא מאן דפסק כרבי זירא דאסור²¹⁹, ומפרש לההיא מפני שצריך (לחמן) [לבדקן]. ויש מי שפוסק להתיר כרבי ירמיה דמפרש לה מפני שצריך לחסמן²²⁰, וכן נ"ל חדא (דפסק) [דספק] בשל דבריהם היא ולקולא²²¹, ועוד דנקיט בסמוך ברעפים טעמא דצריך לחסמן דאמרינן שופת את הקדרה מאי קא עכיד אמר רבי שמעון בן לקיש הכא בקדרה חדשה עסקינן ומשום לבון רעפים נגעו בה והיינו משום חסימה דאיכא חטאת בשבת מכה בפטיש דאי משום בדיקה ליכא חטאת בשבת דבין

נמצאת שלימה בין נשברה לאו מידי דאית ביה חטאת קא עביד²²², כנ"ל. ומ"מ לדידן דקי"ל²²³ במוקצה כרבי יהודה נראה שאין בודקין אותו אלא במקום שאינו צריך לטלטלו משם אם ימצא טריפה דאפילו לראות את הטריפה בעלמא אסרו בירושלמי בפרק אין צדין²²⁴ לראות, אלא במקום שאין צריך לטלטלו דגרסינן התם בעון קומי [לוי] מהו להראות את הטריפה בבית אפל אמר לו אפיק לבר, ר' אמי [בעי] שמעינן אין רואין את הנגעים בבית אפל שמעינן אין רואין את הטריפה בבית אפל, א"ר יוסי בר בון ולא מטעם הזה אלא שמא ימצא טריפה ויהא אסור לטלטלה. וכן אמרו בשבת בשלהי פרק מי שהחשיך²²⁵ דלוי סבר במוקצה²²⁶ ולא חזי ביומא טבא אלא אקיקלתא²²⁷, ותמה אני שלא ראיתי לאחד מן המחברים שהביאוהו בתיבורם²²⁸.

כאן סי' טו. ועיין בק"נ אות ד דהמהרש"ל בסי' יט הקשו דילמא תרויהו איתא דחיישינן לבודקן ולחסמן, ומאן לימא לן דלבדקן לא חיישינן. וראה הע' 219. 223 כמ"ש לעיל ב, ב. 224 ה"ה. 225 קנו, ב. 226 חסר כאן: כר' יהודה. 227 עיין באו"ז סי' שנו, ובהג"א פ' אין צדין משם האו"ז דלפי רבה לעיל כז, ב דמורה ר"ש כבעלי חיים שמתו שאסורים, אתי אפי' כר"ש, וכ"כ בשטמ"ק שם. ועיין באור זרוע שתמה דלפי"ז מנא ליה לגמ' בשבת דלוי סובר כר' יהודה דלמא ס"ל כרבה וא"כ אתי שפיר אפי' לר"ש. ועיין בכ"י או"ח תקיח ד"ה כתוב, דהא בטלטול טריפה תליא במח' ר"י ר"ש צריך לומר שמירי בבהמה קצת חולה מעיו"ט, דבבריאה אפילו לר"ש אסור. ועיין בכ"י או"ח סוף סי' תצו דמדסתם הטור דטלטול טריפה תליא במחל' ר"י ור"ש ולא הוסיף דמירי בקצת חולה מעיו"ט, משמע דגם בבריאה ס"ל לר"ש דמותר לטלטלה דלא דמי למתה דכיון דהיתה בריאה לא היה דעתו מאתמול שתמות ומשום"ה אסור לטלטלה, משא"כ כאן ששחטה ונמצאת טריפה מותר לטלטלה שהרי עשויה היא להמצא טריפה. 228 עיין בשיטה מקובצת כז, ב דגם הרמב"ם והריטב"א החמירו. ועיין באלהו רבא סוף סי' תצו שכתב דרבינו לא ראה לאחד המחברים שהחמירו משום דסבירא ליה דמוקצה מותר ביום טוב. ועיין בביאור הלכה שם שתמה, דהרי איכא כמה ראשונים שסבירא להו דמוקצה אסור ביום טוב, ותי' דרבינו לא ראה ראשונים שאסרו משום דשכיחי טרפות, ואם יאסר לטלטל ימצאו מלשחוט. ועיין בעבודת הקדש שער ה, ב ובעבודת עבודה שם ס"ק לג.

217 מסכת שבת עג, ב. 218 עיין במנ"ח מוסק השבת מלאכת מעמר דהרמב"ם פליג וס"ל דמעמר חייב גם שלא במקום גידולו, ואית ליה דאין עימור אלא באוכלין ולא בעצים, ולדידיה הא דאין כאן משום עימור דאין עימור בעצים וראה לעיל הע' 72. 219 כ"כ רבינו בעבודת הקודש הארוך, הו"ד בחידושים שבראש ספר מעשה רוקח בפ"ג מהל' יו"ט וז"ל: ויש מי שפסק כלישנא קמא ומחזיקינן ריעותא בין ברעפים בין בבהמה שדרסה או טרפה בכותל, עכ"ל. ועיין בההשלמה דאין ראייה מר"ל דסבירא ליה משום לחסמן, דדלמא ס"ל כתרי טעמי מפני שצריך לחסמן ולבדקן. 220 כ"פ הרמב"ם פ"ב מהל' יו"ט ה"ד, רבינו בעבודת הקודש שער ב, ב, הרא"ש כאן ורבינו ירוחם נ"ד ח"ב. 221 עיין בחי' הרא"ה והר"ן דהוי ספיקא דאורי' ויש להחמיר. ואפשר דתליא מח' זו בחומר חיוב בדיקה בנפולה, דלדעת השאגת אריה סי' סח, צלי"ח כה, א דחיוב הבדיקה אינו אלא מדרבנן מסתבר דהוי ספיקא דרבנן ולכן אזלינן לקולא, ולדעת העונג יו"ט סי' מד דחיוב הבדיקה הוא מה"ת הוי ספיקא דאורי'. אלא שבעונג יו"ט כתב דאפילו הסוברים דחיוב בדיקה מה"ת יכולים לפסוק לקולא, דרשאין לשחוט שמא תמצא כשרה, ומקרי בספק שחיטה לצורך אוכל נפש, דעיקר שחיטתו למטרת אוכל נפש, ועיין בפסקי ריא"ז ובצל"ח דאפשר להתיר מטעם מתוך שהותרה שחיטה לצורך אוכל נפש הותרה נמי שלא לצורך. ועיין בשפת אמת כאן דאפי' האומרים דללא צורך כלל לא אמרינן "מתוך", כאן מיקרי צורך כיון דמכח הספק הוצרך לו לשחוט שמא יהא כשר, וסברת הר"ן היא דזה לא מקרי צורך קצת ולכן הוי ספיקא דאורי'. 222 כ"כ להוכיח הרא"ש

היא ששנינו אין מלבנין את הרעפים, אלא שאם הוסקו הרבה²³⁵ וחושש שלא תשרף הפת בתנור מותר, וכן פרש"י ז"ל. ומיהו ק"ל דאם כן מאי למימרא פשיטא, ועוד דמסתמא מאי דאסר החיר משום לאפות, אבל במקצת התוספות ראיתי שכתבו דליבון רעפים הוי תיקון גמור אבל בתנור ליכא תיקון גמור אלא תיקון מועט ולצורך אפייה התירו²³⁶.

ועוד א"ר אליעזר. כתב רש"י ז"ל נוקשיא לי בגוהן דהא אפסקוה רבנן במילי טובא באין מוציאין את האור והנך דבהרי', והני מילתא אחריתי דלאו מלתיה, ואמאי לא אותביניה בעירובין²³⁷ גבי ועוד דר' יהודה בן בבא דאותביה מרבי אליעזר דסוכה ושנינן התם לא אפסקוה אלא במלתיה, ואלו אותביני' מהא לא הוה מצי לשנויי הכי, ועמד זה לרבינו

ואתד מגיס הקדרה כלן חייבין. משום דאף המגיס מקרב את בישולו²²⁹ וכשבת פ' (כירה) [קמא]²³⁰ כתבתי יותר.

תנור וכירים אין סכין אותן שמן ואין מפגיגין אותן בצונן כדי לחסמן. וא"ת תיפוק לי דאסור לחסמן על האש ולאפות ולבשל בהן מפני שמתחסמין. י"ל דאין [א]לו צריכין חיסום דאפייה אלא אפילו בצונן מתחסמין ואסור²³¹. ומיהו מההיא דשופת את הקדרה שמעינן שאסור לבשל ב"ט בקדרה חדשה שלא הוחזרה לכבשונות²³². וגרסינן בירושלמי במועד קטן²³³ רבי יודן ברבי ישמעאל אורי מדוחק להביא כירה חדשה מבית האומן ולשפות עליה קדרה ב"ט²³⁴. והא דאמרינן ואם בשביל לאפות הרי זה מותר, לא להפיגן בצונן קודם שיוסקו קאמר שהרי מתחסמין ואין מתירין משום צורך אפייה שזו

טו שכתב דאין התנור מתחסם בהסקה לבד עד שיפיגו אותו בצונן. 232 כ"כ הרא"ש, והוסיף דיש ראייה לזה מהא דבבישול ראשון מזיעים הסירים, ואין מחזיקין את המים בלי להזיע רק מבישול שני. ועיין בהגהות מיימוניות פ"ג מהל' יו"ט ה"ז דאסור אם לא מדוחק שאין לו מה יאכל. אכן בתוס' בסוגיין כתבו דרק בקדרה ריקנית אסור אבל כשמבשלין בה מאכל לא שייך בה ליבון רעפים, ועיין בשטמ"ק דכן ס"ל לרש"י. ועיין בשו"ע סוף סי' תקב מח' המחבר ורמ"א. 233 פ"א ה"ט.

234 לפי"ז אסור לאפות בתנור חדש אע"פ שאינו מפגיג בצונן, ולכא' סותר למ"ש בריש דבריו ראה הע' 231. ואפשר דמ"ש בריש דבריו אינו אלא בדרך דחיה, אבל האמת היא דתנור חדש מתחסם ע"י האפיה ואסור לאפות בו, וזה דלא כמ"ש בעבודת הקודש שער ב, ו בריש דבריו, וראה הע' הבאה. 235 עיין בשער הציון או"ח תקו ס"ק מא דלרבינו מותר להפיג בצונן לצורך אפיה ולא תיישינן לחיסום של התנור בשעת האפיה, משום דמיירי בתנור ישן שכבר נתחסם בעיו"ט, וכע"ז כתב המאירי דמיירי שצורפו סמוך לחשכה ועדיין התנור חם ביותר ודוצה לאפות בו ביו"ט ומתיירא שמא תשרף הפת. אבל לחסמו בתחלה ביו"ט אסור, והוסיף דבעבודת הקודש סתם לאיסור ודייק כן מסוף דבריו שם שכתב: נתחסמו מעיו"ט והוחמו ביו"ט הרבה וחושש שמא תשרף פתו מותר להפיג חומן בצונן, עכ"ל. וצ"ע דבריש דבריו שם כתב דמותר לאפות בתנור חדש שאינו מתחסם בהיסק זה לבד. 236 עיין בשער הציון הנ"ל הנ"מ בין מ"ש תוס' לרבינו. 237 כג, א.

229 לפי"ז אין חייב משום מגיס רק בדבר שיש בו משום בישול, ולכן לדעת הרמב"ם חייב עד דבשיל כל צורכו, ולדעת רבינו שכתב לט, א ד"ה כל שבא, ושם יח, ב ד"ה המגיס, עד שבשיל כמאב"ד, כ"כ המ"מ פ"ט משבת ה"ד. אכן שיטת הכל בו הו"ד בב"י או"ח רנג דאפילו בנתבשל כל צורכו יש משום מגיס נראה שער הציון שיח, קלון, נראה דאין גדר מגיס משום מקרב בישולו שהרי כבר מבושל, אלא משום דע"י ההגסה מקבל התבשיל טעם חדש. ואיכא נ"מ אי מגיס מטעם קירוב בישול או מטעמא דהכל בו, אי יש מגיס במים, דנראה דבמים לא שייך לומר דמקבלים טעם חדש. ועיין בשו"ת אבני נזר או"ח סי' נט ס"ק ה דבמים אין משום מגיס. ועיין בריטב"א שבועות יז, ב שכתב לגבי זר שהיפך בצינורא דחייב משום שקירב בישולו דבכה"ג יש להסתפק לענין שבת אי חייב. וצ"ע דמאי מספקא ליה והרי מגיס ודאי חייב. ובודאי אי מגיס חייב משום קירוב בישול גם בכה"ג פשיטא שחייב, אבל אי מספקא ליה להריטב"א מהו הגדר במגיס, אי כרבנו או כהכל בו, אתי שפיר דנראה דבמהפך איברים לא שייך טעמא דהכל בו, דרק בתבשיל שייך לומר שע"י ההגסה מקבל התבשיל טעם חדש. 230 יח, ב ד"ה המגיס, ועיין בחזו"א או"ח לו ס"ק טו. 231 נראה דר"ל דהתנור והכירים אינם זקוקים לחיסום שבא מהאפיה דיש בהם כבר חיסום זה ולא מתוסף חיסום נוסף ע"י האפיה, ורק ע"י סיכת הצונן מתוסף בהם חיסום, ולכן אם אינו סך את התנור אינו נאסר באפיה, וכ"כ בעבודת הקודש שער ב, ו בריש דבריו. וכן משמע מהרא"ש סי'

רבא מרב נחמן שבת מהו שתקבע וגו' כלומר מי אמרין שאינה אלא כחצר ואוכל אפילו בשבת עראי או דילמא חמירא טפי ובשבת מיהא אינו אוכל. א"ל שבת קובעת דכל אכילת שבת היא עצמה קבע דכתיב וקראת לשבת עונג, אבל למוצאי שבת אוכל עדיין ממנו עראי²⁴². ונ"ל ראייה מדמייתי מר זוטרא בריה סייעתא לדברי אביו ממתני' דעומד אדם על המוקצה ערב שבת בשביעית, טעמא דשביעית דלאו בר עשורי הוא הא כשאר שני שבוע לא קאמר [ומהאי לא שמעינן אלא] שלא לאכול בשבת אבל למוצ"ש, מנ"ל. ובהא נמי [ניחא. הא דקאמר] רב נחמן תלמוד ערוך הוא בדינו שהשבת קובעת בין בדבר שנגמרה מלאכתו בין בדבר שלא נגמרה מלאכתו, ואלו לקמן²⁴³ א"ר יוחנן אחד שבת ואחד תרומה ואחד חצר ואחד מקח כולן אין קובעין אלא בדבר שנגמרה מלאכתו, שבת לאפוקי מדהלל דתנן המעביר פירות ממקום למקום וקדש עליו היום הלל לעצמו אוסר, וא"כ היאך רב נחמן כתלמוד ערוך בידו שהשבת קובעת אפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו²⁴⁴. ועוד דאם איתא דמתני' דרבי אליעזר דעומד אדם על המוקצה דייקין מינה הא שאר שני שבוע אסור אפילו למוצ"ש,

ז"ל בקושיא. והרז"ה ז"ל²³⁸ תירץ דהכא לא אחשביה הפסקה דכיון דאמר ר"א מגבב ומדליק כל הני אחריני בהוצאת אור ובלבון רעפים הכל בענין אחד, וכל שהתחיל בהדלקה סדרו אחריו ענייני הדלקה.

□□□□□

אמר ר' יוחנן

[לד, ב] גמ': תנוקות שטמנו תאנים מערב שבת. הא דנקט (תאנים) [תנוקות] (לא שמעינן) [לאשמעינן] רבותא דאפילו קטנים יש להם מחשבה מתוך מעשה המוכיח, כדאמרין בפרק הכל שוחטין²³⁹ ומתוך מעשיהם נכרת מחשבתן שבדעתן לאכלן למחר, וכיון שכן נגמרה מלאכתן²⁴⁰, ולפיכך שבת קובעת לגמרי שלא לאכול בהן עראי אע"פ שלא ראו פני הבית, משום דשבת קבעה לגמרי בדבר שנגמרה מלאכתו ואפילו שלא לאכול ממנו עראי ואפילו למוצאי שבת.

ותנן המעביר תאנים בחצרו לקצות. כלומר שלא נגמרה מלאכתו, בניו ובני ביתו אוכלין מהם עראי, ואפילו לאכול בחצר עצמה, דסתם קתני שאע"פ שהחצר קובעת אינה קובעת כלל אלא בדבר שנגמרה מלאכתו, ובניו ובני ביתו לאו דוקא אלא ה"ה [הוא] עצמו²⁴¹ לפי שאין החצר קובעת מה שלא נגמרה מלאכתו, ולכן שאל

התנא

242 עיין ברש"י ד"ה שבת דמחלק בין יחד לשבת שאז אסור אף למוצאי שבת. ורבינו אית ליה דאין לחלק כן ובכל גוונא למוצאי שבת מותר. וכן משמע מתוס' לקמן לה, א ד"ה ר"א בתי' בתרא, דבתאנים שנגמרה מלאכתן שבת קובעת גם למוצאי שבת, אבל בלא נגמרה מלאכתן אפילו ביחד לא נאסר רק לשבת עצמה. ורש"י דס"ל דבייחד קובעת השבת אף למוצאי שבת, תי' כתי' קמא בתוס' דבהטמנת קטנים היה יחוד ושם לא היה יחוד, וראה הע' 240. 243 לה, א. 244 לפי"ז אין סתירה בין ר' יוחנן לרב נחמן, דרבי יוחנן מיירי לענין מוצאי שבת, ולכן קאמר דשבת לא קובעת רק בדבר שנגמרה מלאכתו, אבל בלא נגמרה מלאכתו רק בשבת עצמו נאסר, ותלמוד ערוך דרב נחמן ששבת קובעת בלא נגמרה מלאכתו מיירי בשבת עצמה. וכן משמע מהרשב"ם פסחים קה, א ד"ה כשם שקובעת, ומיושב משה"ק שם בהגהות מהר"ב רשנבורג דזהו נגד מסקנת ר' יוחנן דאין שבת קובעת רק בדבר שנגמרה מלאכתו. ועיין בשטמ"ק שתי' משם מורי' דהא דאמר ר' יוחנן דשבת קובעת מיירי

238 בעל המאור בסוגיין יט, א בדפי הרי"ף. 239 חולין יג, א. 240 משמע דאהני הטמנת הקטנים מע"ש למיחשב גמר מלאכה בתאנים. אכן מרש"י ד"ה תינוקות משמע דתאנים יש בהם גמר מלאכה מצד עצמם, שכתב: ותאנים דבר שנגמרה מלאכתו הוא אא"כ חשב עליהן לקציעות, עכ"ל. ולפי"ז צריך לומר דאהני הטמנת הקטנים שזה יחשב כיחוד לשבת, ובנתייחד לשבת, השבת קובעת לגמרי והדבר נאסר באכילת ארעי אפילו למוצאי שבת. ועיין ברש"י לקמן ד"ה שבת קובעת, דבמייחד לשבת אסור אפילו למוצאי שבת, ואם לא יחד לשבת, בשבת אסור, ובמוצאי שבת מותר. ורבינו דס"ל לקמן ד"ה ותנן דשבת קובעת בדבר שלא נגמרה מלאכתו רק בשבת עצמה, ואינו מחלק בין יחד לשבת ללא יחד, ואפילו בייחד מותר למוצאי שבת, לכן לא פי' כרש"י דאהני הטמנת הקטנים למיחשב יחוד, אלא דאהני למיחשב גמר מלאכה, ושבת קובעת לגמרי בדבר שנגמרה מלאכתו. 241 עיין בתוס' ד"ה בניו, ודוקא בניו אוכלים אבל הוא עצמו אסור, ודבר זה הוא מח' כירוש' רפ"ג דמעשרות.

עלויה ולגמרי קאמר דהיינו גמר מלאכתו²⁴⁸ וכמתני' דתנוקות שטמנו תאנים ואפילו בתול נמי וכדאקשינן אי הכי מאי אריא שבת אפילו בתול נמי.

[ומשני] רבי אליעזר קאמר רבי אליעזר לטעמיה דאמר תרומה קבעה וכ"ש שבת. ומתני' דעומד אדם על המוקצה דדייקין מינה הא שאר שני שבוע לא אפילו לאכול מהן עראי אפילו למוצ"ש קאמר, דשבת קובעת לגמרי²⁴⁹. ובמסקנא לא קאי אלא לרבי אליעזר תרומה קובעת לגמרי ושבת אינה קובעת דלמוצ"ש יגמור כדאמר ר' נתן. ומ"מ צ"ע לר' יהושע א"כ כל שאמרו שאוכל עראי אינו אוכל אפילו עראי שכבר קבעה לה שבת²⁵⁰. ולר' אליעזר נמי לא יאכל

לימא שבת לאפוקי מדרכי אליעזר²⁴⁵. ומיהו הא לאו ראייה היא דא"כ תיקשי לן נמי אמאי לא אמר לאפוקי מדרכי יהושע דהא לרבי יהושע קבעה לגמרי שלא יגמור אפילו למוצ"ש קאמר²⁴⁶, ומ"מ מדאמר רבי אליעזר יגמור ואקשינן מדר' אליעזר לרבי אליעזר, ופרקינן התם כדקתני טעמא א"ר נתן לא כשאמר רבי אליעזר יגמור לא בשבת יגמור אלא למוצ"ש יגמור, אלמא מתני' דעומד אדם על המוקצה לא דייקא דבשאר שני שבוע קבעה לגמרי אלא כדאמרן. (וא"ה אסיר) [ואהא אסיק] למידחי ולמימר דשבת כחצר ולא קבעה כלל ואפילו באוכל בשבת עצמה אלא שאני מתני' דכיון דאמר מכאן אני אוכל למחר קבע ליה שבת²⁴⁷

ביחדינהו לשבת והא דאמר ר' יוחנן דשבת לא קובעת מיירי בלא יחדינהו וראה לעיל הע' 240. 245 כה"ק תוס' לקמן ד"ה שבת. 246 כה"ק בעל המאור, (יט, ב בדפי הרי"ף) ותי' דהגמ' אחי לאשמועינן דאיכא תנא דס"ל כר' יוחנן דמדקתני דהלל עצמו אוסר אלמא חלוקין עליו כל בני דורו. 247 תיבה זו ליתא לפנינו. 248 כן משמע מר"ח שכתב: אמירתו היא שקבעתו דגלי דעתיה דגמרה בהכי כמה שהוא עכשיו גמר מלאכתו, עכ"ל. ומשמע דהדיבור עושה גמר מלאכה והשבת קובעת אח"כ. אכן מרש"י ד"ה שאני התם משמע דהדיבור עושה את הקביעות מעשר שכתב: דאיהו אחשבה בדבורו. ונ"מ דלר"ח עד כניסת שבת עדיין יכול לאכול ארעי, דהדיבור אינו אלא כעושה גמר מלאכה, ואלו לרש"י יש כאן גמר וקביעות ואסור מיד לאכול ארעי. ועיין ברמב"ם פ"ב מהל' יו"ט ה"ט: העומד על המוקצה מערב יום טוב בשנה השביעית וכו' צריך שירשום ויאמר מכאן ועד כאן אני נוטל, עכ"ל. ועיין בישועות יעקב אור"ח סי' חצה ס"ז שתמה דמבואר במגיד משנה דדוקא בשנה השביעית מועילה ההכנה, אבל בשאר שנים לא, משום דשבת קובעת למעשר, והרי כאן המוקצה הוי דבר שלא נגמרה מלאכתו ופסק הרמב"ם בפ"ג דמעשר ה"ג דשבת אינה קובעת בדבר שלא נגמרה מלאכתו. ועיין בצל"ח לה, א ד"ה אי הכי, דרק שבת קובעת למעשר ולא יו"ט, ולכן שינה הרמב"ם וקבע הלכה זו כיו"ט משום דהקביעות נעשה ע"י האמירה מכאן אני נוטל, ולא ע"י השבת דשבת אינה קובעת בדבר שלא נגמרה מלאכתו. ושמעתי מהגריש"א דיש ראייה דגם יו"ט קובע לענין מעשר, שכן איתא בגמ' פסחים קה, א כשם ששבת קובעת למעשר כך שבת קובעת לקידוש, וכתב בשו"ת הרא"ש כלל כה, ב דאסור לשתות מים הן ככניסת שבת והן בכניסת יו"ט דשבת ויו"ט

קובעים, ומוכת דגם יו"ט קובעת למעשר. ולכן ניתן לומר דהרמב"ם אזיל בשיטת ר"ח דהאמירה מכאן אני נוטל, אינה עושה קביעות גמור אלא גמר מלאכה לבד, ולכן אתי יו"ט או שבת וקובעים, ואינו סותר למ"ש דרק בנגמרה מלאכתו שבת קובעת. 249 צ"ע דהרי לעיל ד"ה ותנן כתב רבינו דאין מוכח מר"א ששבת קובעת לגמרי. והבדל זה בין קביעות גמור לקביעות שאינו גמור שייך רק לגבי שבת וחצר ולא לגבי תרומה, ואיך קאמר דקביעות דתרומה מיחשב קביעות גמור דנימא דלגבי שבת כל שכן שהוי קביעות גמור. 250 עיין ברבנו חננאל שכתב: חשכה בלילי שבת ר"א אומר יגמור, הנה כיון שהיה אוכל באשכול מערב שבת וחשכה בלילי שבת כאלו אמר מיכן אני נוטל כיון שתופס בידו האוכל ואוכל, עכ"ל. ומבואר מדבריו דהא דאמר ר' יהושע דשבת קובעת אינו אלא ככה"ג שהיה אוכל באשכול דזה נחשב לגמר מלאכה, דהוי כאומר מיכן אני נוטל דג"כ הוי גמר מלאכה (ראה לעיל הע' 248). לפי"ז במקום שלא התחיל לאכול שבת אינה קובעת לר' יהושע ולא קשה איך משכחת אכילת ארעי אליבא דר' יהושע, כ"כ ליישב בברור הלכה עמ' קעד. וכ"כ בחידושי המאירי דהא דהיה אוכל חשיב כגמר מלאכה, דתו אינו עומד לדריכה, ומשנכנס לחצר נאסר באכילת ארעי. וראה לעיל הע' 248 דרבנו אית ליה כר"ח דמכאן אני נוטל חשיב גמר מלאכה, אבל אכתי ס"ל דהיה אוכל לא מיחשב כגמר מלאכה, ולכן הניח בצ"ע. ומיושב עפ"י מ"ש הרמב"ם פ"ד ממעשר ה"ז כר' יהושע דהיה אוכל באשכול ונכנס מהגנה לחצר, אע"פ שיצא מן החצר לא יגמור עד שיעשר, ותמוה שהרי בפ"ג מהל' מעשר ה"ג פסק דחצר אינה קובעת בדבר שלא נגמרה מלאכתו, ולהג"ל אתי שפיר דהיה אוכל מיחשב כגמר מלאכה ולכן החצר

תאנים בחצרו רבי אליעזר היא וחזן לחצר²⁵³.
והא דלא מייתי ראיה למעלה רב נחמן מרבי
יהושע משום דאיהו אפילו בחצר קאמר קובעת
ודלא כמתני' דהמעביר תאנים בחצרו לקצות,
והיינו דמקמי בעיא דרבא לרב נחמן אייתי מתני'
דהמעביר תאנים בחצרו ולומר דרבא בעיא
דחצר אינה קובעת כדקי"ל במתני' דהמעביר
תאנים וקא מיבעיא ליה שבת מאי וכדאהדר
ליה לרב נחמן ואימא שבת דומיא דחצר.

(אפילו) בשבת ולא אפילו בחול בחצר. ור'
אושעיא דאמר²⁵¹ מכניס אדם תבואתו במוץ
שלה כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה דהיינו
אכילת עראי דוקא חזן לחצר אבל בחצר לא,
וכל זה צ"ע²⁵².

1234567

[לה, א] ולא כשאמר רבי אליעזר יגמור לא
בשבת יגמור אלא למ"ש יגמור. ומכלל דלרבי
יהושע בין חצר בין שבת קובעים לגמרי אפילו
בדבר שלא נגמרה מלאכתו, ומתני' דהמעביר

הדרן עלך המביא

1234567

אוצר התוספות

1234567

אוצר התוספות

קובעת קביעות גמור בלא נגמרה מלאכתו, אשר לפי"ז
גם בחצר מה שאינה קובעת היינו קביעות גמור, דהיינו
לאחר שיצא מן החצר, אבל בתוך החצר ודאי קובע כדרך
ששבת קובעת שאסור בשבת עצמה לאכול אכילת ארעי,
ומ"ש לעיל דמותר לאכול בחצר היינו לפני מה שהוכח
מתלמוד ערוך, וראה הע' הבאה. 253 לכאור' סותר
למה שכתב לעיל ד"ה ותנן דאפילו בחצר עצמה מותר
לאכול. ונראה דלאחר שהוכח מתלמוד ערוך דשבת
קובעת בדבר שלא נגמרה מלאכתו, על כרחך רבי יוחנן
שאמר דשבת אינה קובעת היינו שאינה קובעת קביעות
גמור, אבל קובעת לשבת עצמה, אם כן מה שאמר חצר
אינה קובעת הוא גם באותו אופן כמו שבת, דהיינו שאינו
קובע קביעות גמור, אבל בחצר עצמו קובע — דבדברי
רבי יוחנן הושוו שבת וחצר — ורבי יוחנן כהאי תנא
אית ליה.

קובעת. 251 ברכות לא, א, פסחים ט, א מנחות
סז, ב וגדה טו, ב. 252 תמיהת רבנו צ"ב, דהרי
ר' יוחנן אית ליה דחצר קובעת רק בדבר שנגמרה
מלאכתו, אבל בדבר שלא נגמרה מלאכתו החצר אינה
קובעת כלל וכמ"ש רבינו לעיל ד"ה ותנן דאפילו בתוך
החצר מותר לאכול אכילת ארעי, וכ"פ הרמב"ם פ"ג
ממעשר ה"ג, ועיין בבעל המאור יט, ב בדפי הרי"ף
דהא דאמרינן שבת לאפוקי מדהלל, אתינן לאשמועינן
דאיכא תנא דס"ל כותיה דר' יוחנן, וכן באידך, א"כ
אית ליה לר' יוחנן כתנא דסתם מתני' דחצר אינה קובעת
כלל בלא נגמרה מלאכתו ואפשר דר' אושעיא כוותיה
ס"ל, אע"ג דלר"א אסור לאכול בחצר. ונראה דרבינו
אזיל בזה לשיטתו שכתב לעיל ד"ה ותנן דאין סתירה
בין תלמוד ערוך דרב נחמן למ"ש ר' יוחנן, דר' יוחנן
מיירי לגבי דין קביעות גמור, וע"ז קאמר דשבת אינה

ביום טוב מבשבת דקתני משילין פירות ביום טוב אבל לא בשבת. ונ"ל דבעיקרי המלאכות טפי שרי בי"ט מבשבת בעיקרן⁷, דבשבת כל מלאכה אסורה ובי"ט כל מלאכת אוכל נפש מותרת, אבל מה שהותר קצתו כאן וכאן יותר יש להחמיר בי"ט מבשבת דילמא כיון דקיל אתי לאקולי ביה טפי⁸, וכענין שאמר רב נחמן⁹ במוקצה, כנ"ל.

[לו, א] שלא יגמור את האוצר. פרש"י ז"ל אין שם אלא ד' וה' קופות לא יטלם כלם כדי שלא יבאו לשווא גומות. ומשום דסוגיא זו נקטה כרב חסדא כדאמרן¹⁰ פירשה הוא ז"ל כן. אבל א"א לומר כן לרב חסדא דשמואל הוא דפריש אבל לא את האוצר שלא יגמור את האוצר¹¹ אבל אתחולי מתחילינן ומתני ר"ש היא כדאיתא התם, אבל רב חסדא אוקמה כר' יהודה ומאי לא את האוצר שלא יתחיל באוצר ומשום מוקצה. והכא לאו דוקא ד' וה' אלא אפילו טובא ובלבד שלא יגמור ויגלה

[לה, ב] אי נמי כי הא דתנן איזהו לקט שנושר בשעת לקיטה¹. כלומר א"נ חדתה ותפרש מי שנושר כליו שאינו אלא לשון שרייה במים, מאן דתני מנשירין לא משתבש דתנן איזהו לקט הנושר בשעת קצירה².

דתנן השחור והזוג. פרש"י ז"ל³ שיש תער [שאינן] (ב) בית יד שלו מחובר לו ופורקין אותו. ובתוס' הקשו דא"כ מאי תורת כלי יש בבית יד שלו כשניטל הברזל ממנו, ולפיכך פירשו שכעין זוג של מספרים היו עושין אותו ואף לאחר שנחלק היה ראוי כל אחד למלאכתו.

כאותה ששנינו מפנין אפילו ארבע וחמש קופות. הכא אליבא דרב חסדא דאמר התם⁴ דד' וה' קופות דוקא טפי לא, וכדאמרין נמי בסמוך, דאלו לשמואל לאו דוקא ד' וה' קופות אלא אפי' טובא⁵.

אי נמי התם היינו טעמא דארבע וחמש קופות שרי משום שבת דחמירא ולא אתי לזלזולי ביה אבל הכא י"ט דקיל ואתי לזלזולי ביה כלל כלל לא. איכא למידק⁶ דהא במתני' טפי שרינן

7 עיין במהרש"א דיותר יש להתיר להשיל ביו"ט מבשבת, דאיסורא דהכא הוי טלטול שלא לצורך ואיסורו משום הוצאה, והוצאה בשבת אסורה ובי"ט מותרת. ועיין ברש"י דהאיסור כאן אינו משום טלטול שלא לצורך אלא משום טירתא ללא צורך, ולכא' טירתא ללא צורך אסורה משום שבתון, וראה שטמ"ק. 8 עיין במגיה למשנה למלך פ"א מיו"ט הי"ז שהביא משם שטה כת"י להרשב"א, והן דברי רבינו כאן. 9 לעיל ב, ב. 10 לעיל ד"ה כאותה. 11 מד"ר משמע שלא מפורש בהדיא בגמ' דאתי כשמואל, אכן לגי' שלפנינו: ואמר שמואל מאי אבל לא את האוצר וכו', מפורש דאתי כשמואל.

1 ט"ס, וצ"ל: קצירה. 2 כ"כ תוס' ד"ה מי. 3 כ"כ תוס' משם רש"י וליתא ברש"י שלפנינו. 4 שבת קכו, ב. 5 זה אתי אליבא דגי' הספרים שלפנינו שם דשמואל אמר ארבע וחמש כדאמרי אינשי ואי בעי אפילו טובא נמי מפנה. אכן גי' השאלחות פ' וירא סי' יא דשמואל אמר ארבע וחמש כדאמרי אינשי ותו לא, ולא גרסינן ואי בעי מפנה אפי' טובא, ועיין בחי' רבינו בשבת שם דלגי' השאלחות אתיא כולה שמעתא אפי' כשמואל, וכ"כ האו"ז הל' שבת סי' פז, והתוס' רי"ד. ועיין במגיד משנה פכ"ו מהל' שבת ה"ט דזוהי גי' הרמב"ם, ועפ"י כתב ליישב תמיהת הראב"ד שהקשה על הרמב"ם דמזכי שטרא לבי תרי. 6 כה"ק שטמ"ק, ומהרש"א.

הרצפה שלא יבא לאשוויי גומות ממש מדעתו כדי לתקן אוצרו¹².

כל הני בעיי דבעי הכא וקיימי בתיקו כולהו קי"ל כהלכתא [דילפי מהרדי], דכיון דר' זירא ור' אסי ילפינן להו י"ט משבת נקטינן מאי דפשיטא להו ושביקין מאי דאסתפק לאחרני

כדילמא¹³.
הא דאמר רבי יצחק אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל. וא"ת א"כ היאך אמרו בפרקין דלעיל¹⁴ קודר אדם קב או קביים שעורים ונותן לפני בהמתו, ושנינו¹⁵ אין [אובסין] את הגמל אבל מלעיטין אותו והלא הבהמה אינה ניטלת¹⁶. י"ל

12 רבינו מפרש דהא דלא יגמור את האוצר קאי אליבא דשמואל, ולדעתו לאו דוקא ארבע וחמש ואפילו טובא מותר. וצריך עיון, דלפי זה סוגיין אחי כבי תרי, דמתחלה הסתפקו אליבא דרב חסדא ולבסוף אליבא דשמואל. ועיין בעל המאור בשבת נ, א בדפי הרי"ף, והו"ד ברא"ש ריש מפנין, דודאי הלכתא כרב חסדא דמפנין רק ארבע וחמש קופות בלבד, ואעפ"כ לא קיימא לן כוותיה בפ"י דברי המשנה שלא יגמור את האוצר היינו שלא יתחיל, אלא כשמואל דפי' שלא יגמור ומשום אשווי גומות, ולא תיקשי דפסקין בחדא כרב חסדא ובחדא כשמואל דלא תליא הא בהא, ולפי"ז לא קשה על רש"י משה"ק רבינו דכתב שמירי שיש ארבע וחמש קופות ואסור לגמור שלא יבוא לאשווי גומות. וראה לעיל הע' 5 גי' השאלות, ואין ליישב כן שיטת רש"י, דרש"י בשבת קכז, א ד"ה כדאמרי לית ליה גי' השאלות, ועיין בפנ"י ובשפת אמת. 13 כ"פ בעל המאור והרא"ש כאן סי' א. אכן הרי"ף השמיט הני בעיות, וכתב מהרש"ל סי' לב דהיינו טעמא דמאחר דחתם רב אשי בתיקו נגד הני אמוראי, עומד הדבר בספק עד שיבוא מורה צדק וספיקא דרבנן לקולא. ועיין בק"נ אות ג דהמהרש"ל בפ"ק סי' מג סותר עצמו, שהרי דייק שם מהא דהשמיט הרי"ף בעיית הגמ' דס"ל לחומרא, דמאחר שרב אשי חתם בתיקו אלמא שהניחו בספק עד שיבוא אליהו. ושמעתי ליישב מהגר"ש"א דשאני הכא דיתכן שמה שחתם בתיקו אינו אלא לאפוקי מדעתם של ר' זירא ורב אסי דאית להו דילפינן שבת ויו"ט מהרדי, ואתי רב אשי למימר דהוי ספק, משא"כ התם אין לנו במה לתלות את התיקו, דלא אתי שם לאפוקי ממאן דהו, לכן שפיר אמרינן דמה דחתם בתיקו אינו אלא כדי להניח הדבר בספק עד שיבוא אליהו. 14 כט, א. 15 שבת קנה, ב. ושמעתי מהגר"ש"א דהא דהביא רבינו ראייה נוספת, משום דהא דקודר אדם קב או קביים ניתן היה לדחות דחשיב מטלטל לצורך האדם ולא לצורך בהמה, שהרי אסור לו לאדם לאכול לפני שנתן לבהמתו לאכול אבל מהא דמלעיטין שפיר מוכח, שהרי שם ודאי אינו אלא לצורך הבהמה בלבד, דהגמל יכול לאכול, אלא שאינו יכול לאכול כמות גדולה, וחשיב טלטול לצורך דבר שאינו ניטל. 16 מבואר מד"ד דס"ל דהא דאין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל, נאמר בין בכלים בין באוכלין. ונראה דאית ליה כמ"ש בעל המאור פ'

כירה יט, ב בדפי הרי"ף, והו"ד בח"י רבינו שם מג, ב ד"ה לעולם, דר' יצחק בשיטת ר' יהודה אמרה, ויסוד האיסור הוא משום מוקצה, דאדם מקצה מרעתו טלטולי חפץ לצורך דבר מוקצה, ולכן דבר זה שייך בין בכלים ובין באוכלים. ועיין בגליון הש"ס בשבת שם דהרז"ה בפ' מי שהחשיך כתב דכן דעת רש"י. אכן כתב בח"י הרא"ה בסוגיין דדוקא כלים בכלל האיסור ולא אוכלין, ועיין בח"י הר"ן שבת קכג, ב ד"ה וחזרו (מהדר' מוה"ק עמ' תקב) דאפילו נאמר דכלי שמלאכתו להיתר אסור לטלטלו שלא לצורך כלל, ה"מ בכלים אבל בספרי הקודש ואוכלין אין לנו, לפי שכלים שנאסרו תחלה אין לנו בהיתרן אלא מה שפירשו חכמים אבל אוכלין שלא נאסרו מעולם כל המחמיר עליו להביא ראיה, ונראה שזוהי סברת הרא"ה. אלא שלפי"ז צ"ע, דכאן אית ליה דטעמא דר' יצחק משום מוקצה ולכן אף באוכלין אסור, ואלו ממ"ש בח"י בשבת שם דכלי שמלאכתו להיתר אסור לטלטלו שלא לצורך כלל דילפינן מר' יצחק, דבליכא כלל שום צורך אסור לטלטלו, א"כ חזינן דטעמו של ר' יצחק אינו משום מוקצה דלכאור' לא שייך לומר מוקצה בכלי שמלאכתו להיתר, אלא טעמו כמ"ש הר"ן הנ"ל דלאחר שחזרו והתירו לא התירו לגמרי. ונראה מ"ש באבני נזר חאו"ח סי' תג, ובתוספת ביאור לעבודת הקודש ח"ד עמ' רפגן. ונראה דגם בכלי שמלאכתו להיתר שייך לומר דאסור לטלטלו שלא לצורך משום איסור מוקצה, דטלטולים שלא לצורך הוו מוקצה, וכדרך שכלי שמלאכתו להיתר הוי מוקצה לר' יצחק לצורך טלטול דבר שאינו ניטל, וכן לר' נחמיה בשבת קכג, ב דאין כלי ניטל אלא לצורך תשמישו המיוחד לו, ואע"פ דהכלי מלאכתו להיתר, אין בדעתו להשתמש רק טלטולים המיוחדים לכלי, ושאר טלטולים הוו מוקצה, וכן משמע ממ"ש רבינו בח"י שם סוד"ה ואתא: היינו דכל אלו משום שאינן רגילין כלל וכו' ולא מסיק אדעתיה עלוייה, עכ"ל. וכע"ז מצינו בכלי שמלאכתו לאיסור שיתכן שיהיו בו טלטולים שאינם מוקצים וטלטולים שהם מוקצים, דלצורך גופו ומקומו אינו מוקצה מדעתו, ולגבי טלטול מחמה לצל הוי מוקצה, וכן כתב בח"י אדם כלל סו סעיף ד. [אכן שם כתב בסעיף ג דכלי שמלאכתו להיתר אסור לטלטלו שלא לצורך כלל משום טירחה יתירה ולא משום מוקצה].

בהמה כניטלת חשבינן ליה הואיל ויכול למשכה באפסר¹⁷.

הכא במאי עסקינן בטיבלא. דהו"ל כאורא דליבני ולר' יצחק אין כלי ניטל בשבילו. וא"ת¹⁸ ואפילו לר' יצחק אמאי לא והא אמרינן לעיל טבל מוכן הוא אצל שבת שאם עבר ותקנו מתוקן, ובפרק כירה¹⁹ נמי אמרו בחבית של טבל שנשברה ומביא כלי ונותן תחתיה לקבל ולא חשבינן ליה מבטל כלי מהיכנו משום האי טעמא דאם עבר ותקנו מתוקן. י"ל דמ"מ אין כלי ניטל בשבילו לרבי יצחק לפי שאין הטבל עצמו ניטל ולפיכך אין מטלטלין כלי בשבילו²⁰, וההיא דחבית של טבל שנשברה שבפרק כירה לר' יצחק בשצריך למקומו של כלי הניטל לשום תחת חבית של טבל כדאיתא התם.

להפסד מועט לא חששו קמ"ל דחששו. וא"ת והא אמרינן בריש פרק מי שהחשיך²¹ דלהפסד מועט לא חששו גבי היתה בהמתו טעונה טבל וגו', דאמרינן התם מאי אע"פ שמשתכרין מ"ד להפסד מועט חששו, קמ"ל. י"ל דיי"ט שאני דכיון דליכא אלא טורח מועט אפילו בהפסד מועט חששו והתירו²².

17 כ"כ תוס' שבת נג, א ד"ה מהו. וצ"ע דהא דיכול למושכה באפסר אינו אלא משום דל"ח כמטלטל את הבהמה, אלא דהולכת מעצמה, ואמאי חשיב דבר הניטל. 18 כה"ק ות"י תוס' ד"ה בדיבולא וש"ר בסוגיין. 19 שבת מג, א. 20 ראה מ"ש בפנ"י. 21 שבת קנד, ב. 22 נראה דכסוי כדי יין ושמן מפני הדלף חשיב טורח מועט ולכן הותר אפילו במקום הפסד מועט, בין ביו"ט בין בשבת, ושאני התם בהיתה בהמתו טעונה טבל שיש טורח גדול. וכן משמע מעבודת הקודש שער ג, ח דמותר לכסות בשבת כדי יין ושמן, ולפי"ז מ"ש המשנה ביו"ט אבל לא בשבת לא קאי ארישא דמשילין ולא אבבא דמכסין פירות וכו' וכ"כ הרא"ש משם ר"י, פסקי רי"ד, ריא"ז, והמאירי. ועיין במאירי שמדייק מרש"י דמכסין קאי רק ביו"ט ולא בשבת, ועיין בטור אור"ח שלח וסי' תקכא שהביא שתי הדעות. אכן מהשטמ"ק משמע שהכין דתי' רבינו דבשניהם איכא טירחא מועטת ולא אתי לחלק בין יו"ט לשבת, וצ"ע ממ"ש בעבודת הקודש. 23 דלאחר שיפלו המים לתוך הכלי יהא מותר לטלטל את הכלי דהוי כגוף של רע, ואעפ"כ לטלטל כלי לצורך הדלף אסור אליבא דר' יצחק, דהדלף מצד עצמו הוי דבר שאינו ניטל. 24 כא, ב. 25 בע"ב.

תנן נותנין כלי תחת הדלף בשבת. כלומר וקשיא לר' יצחק דקס"ד דאפילו בדלף שאינו ראוי קאמרי, אבל לעולא ניחא דהו"ל כאורא דליבני. ואיכא למידק אי בדלף שאינו ראוי היכי שרי והא קא מבטל כלי מהיכנו. איכא למימר דהכא הוי טעמא משום גרף של רע²³ ואע"פ דאמרי' לעיל בפרק י"ט שחל²⁴ גבי שיורי כוסות דאין עושין גרף של רע לכתחלה שאני הכא דאדרבה הגרף איתיה אלא שמביא כלי להוציאו. ותדע לך דהוא משום גרף של רע דבסמוך²⁵ מיייתנין על מתני' עובדא דבי ריחייא דאביי דמשום גרף של רע הוה שרי ליה רבה וכולה סוגיא דהתם בגרף של רע. ונ"ל מכאן דלר' יצחק אין כלי ניטל אפילו משום הוצאת גרף של רע, דאי לא לדעת המקשה מאי קא מקשה מינה לר' יצחק וניחא ליה לעולא הא אפשר לאוקומה לר' יצחק אפילו בדלף שאינו ראוי ומשום גרף של רע כדאיצטריכין לעולא, וזה תימה דהא גרף של רע אפילו מעצמו בלא כלי ניטל הוא משום כבוד הבריות כדאיתא בסמוך. ולפיכך נ"ל דלכ"ע בדלף הראוי²⁶ הוא מתני', ואפשר היה לו להקשות וליטעמך אי

26 צ"כ למה אליבא דעולא בעינן דלף הראוי וכלאו הכי הוי מבטל כלי מהיכנו, והרי הדלף שאינו ראוי הוי גרף של רע, ומותר לטלטל את הכלי ולשופכו, כדאיתא בגמ' דשופך ושונה. ועיין בשפת אמת דהא דדלף הוי גרף של רע אינו אלא לאחר שהכלי מלא, ולכן אין ליתן כלי לקבל דלף שאינו ראוי שמא לא יתמלא הכלי, ויש בזה משום ביטול כלי מהיכנו. אכן צ"ע שהרי רבינו בעבודת הקודש שער ג, ח פסק דנותנין כלי לקבל הדלף ואפילו בדלף שאינו ראוי, וסותר למ"ש כאן דלכו"ע בעינן דלף הראוי. ועיין ברמב"ם פכ"ה מהל' שבת הכ"ד דמותר ליתן כלי תחת הדלף רק בדלף הראוי, ותמה הטור באור"ח שלח, דרק לר' יצחק בעינן דלף ראוי ולא לדידן דלית לן כר' יצחק. אלא שדברי הטור צ"ע שהרי בשבת מג, א הקשו לרב חסדא דאית ליה אין מבטלין כלי מהיכנו מהא דנותנין כלי לקבל הדלף והעמידו דמיירי בדלף הראוי. ועיין בב"י שם דאינו קשה על הטור דמתני' דנותנין כלי תחת הדלף סתמא קתני דמשמע אפילו במקום שאין שם בני אדם דאסור לטלטל הכלי מטעמא דהוי גרף של רע ולכן אוקמוה בדלף הראוי, אבל הטור מיירי בבית שאדם דר ולכן שפיר כתב דלא בעינן דלף הראוי. ואפשר דגם רבינו שהצריך דלף ראוי אינו אלא במתני' דמיירי בכל דוכתי בין

רישיה הוא³¹, אבל לר' יהודה כל שאין מניח שם נקבים ממש הרי זה אסור. והיינו דאמרין כולה ר' יהודה היא והכא במאי עסקין דאית ביה כוי ודקדק שיניח שם חלונות כדי שלא יהא צד ממילא.

[לו, ב] ושוּפך ושוּנה ואינו נמנע. וא"ת לידוק מהא דמשילין דרך ארובה כל כמה דצריך דמ"ש מהא. י"ל דשאני הכא דנעשה בביתו גרף של רעי³².

וכי עושין גרף של רעי לכתחלה. וא"ת³³ שפיר קאמר אביי דאין עושין לכתחלה כדאמרין לעיל בפרק י"ט³⁴ גבי שיורי כוסות והיכי שרי רבה. י"ל דלא אמרו היכא דאיכא הפסד ממונא

באבני נזר או"ח סי' קצד מהא דהקשו בסוגיא דצידת הדבורים הוי פסק"ר אע"ג דאינו מכוין לצידתם אלא שפורס בחמה מפני החמה, וכה"ק בחזון יחזקאל פי"ג משבת ה"ו (עמ' לז). ושמעתי ליישב מהגרש"א דשאני התם שלא עשה שום מעשה בגוף הצבי, דע"י סגירת הדלת הרי הוא נצוד מאליו, ובעינן במלאכת צידה שיעשה מעשה בגוף דבר הניצוד, כגון שיגרש את הצבי לתוך הבית, משא"כ בפריסת המחצלת שפיר חשיב מעשה צידה בדבורים, שהרי דרכן לצאת ולהכנס בתוך הכוורת וכאשר פורס את המחצלת דוחק אותן להכנס, וחשיב מעשה בגוף דבר הניצוד. וקצת צ"ע למה לא הקשה רבינו בחי' בשבת כמו שהקשו הראשונים שם דפריסת המחצלת הוי פסק"ר. ואולי מספקא ליה אי צידת דבורים חשיב מעשה צידה בגופם, או שמא הוה דומיא דצבי שהיה בתוך הבית. עוד משמע מד"ר כאן כהט"ז שם ס"ק ג דספק פסק"ר מותר, שהרי כתב דרי בזה שאפשר שיהא שם נקב ולא בעינן שיהא בודאי נקב. ³² רבינו כתב לעיל ד"ה תנן דמיירי בדלף ראוי ואעפ"כ הוי גרף של רעי, ואתי כשיטת הראב"ד פכ"ה מהל' שבת הכ"ד דשוּפך ושוּנה כדי שלא יעשה לכלוך בביתו. ועיין בים של שלמה בפרקין סי' ג שחמה דהרי בדלף שראוי בלא"ה מותר להוציאו ולא בעינן דלהרי גרף של רעי. ולכאור' למ"ש רבינו כאן אתי שפיר, דהחידוש הוא דשוּפך ושוּנה אפילו הרבה פעמים ולא חיישינן לטירחה, ולא דמיא לדינא דמשילין פירות דשם אמר ר' יוחנן רק ארבע וחמש קופות בלבד. וכן מבואר בחי' רבנו דוד הכהן ז"ל: דבשלמא נחינת הכלי תחת הדלף דינא הוא דלשתרי כיון דמתני' מיירי בדלף הראוי וכו' אבל להיות שוּפך ושוּנה לא היה מותר כיון שאין בו צורך, אלא מדין גרף של רעי, עכ"ל. ³³ כה"ק ותי' תוס' ד"ה תיתי. ³⁴ כא, ב.

בדלף שאינו ראוי אפי' לעולא מי ניחא והא אין מבטלין כלי מהיכנו, אלא דבכמה מקומות מצי לאקשוויי הכי ולא מקשה. ואוקמוה בדלף הראוי, וכי קאמר בדלף הראוי ה"ק מתני' על כרחין בדלף הראוי, כנ"ל.

התם נמי דאיכא דבש. ואיכא למידק²⁷ דאפילו אי איכא דבש מאי הוה דהא הרודה דבש מן הכוורת חייב משום תולש²⁸. י"ל בשהיה שם דבש צף על החלות, א"נ בחלות (ראויות [רדויות] מעי"ט מן הכוורת²⁹).

ובלבד שלא יתכוין לצוד אתאן לר"ש. וא"ת³⁰ לר"ש מי אתיא דהא מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות. י"ל דכל שאפשר שישנו בו נקב אחד ממילא לצאת דרך שם הדבורים לאו פסיק

כמקום שהוי גרף ובין במקום שלא הוי גרף, ובעבודת הקודש מיירי דוקא בבית לכן לא בעינן דלף ראוי. ועיין בשפת אמת שיתכן דהגמ' בשבת מג, א לא ידעה מהך כרייתא דשוּפך ושוּנה לכן ס"ל דדלף שאינו ראוי לא הוי גרף של רעי, וכן ס"ל רבינו כאן, ובעבודת הקודש קאי למסקנת הסוגיא דשוּפך ושוּנה. ²⁷ כה"ק ותי' תוס' שבת מג, ב. ²⁸ שבת צה, א. ועיין בחי' רבינו בשבת שם שהוסיף: ואפילו רבנן דפליגי עליה [דר"א דמחייב משום תולש] מודו דאסור משום שבת, וא"כ לכו"ע הוי דבר שאינו ניטל. ²⁹ עיין כרא"ה הו"ד בחי' המיוחסים לר"ן בשבת שם, ובריטב"א שם, שתי' דלרבנן רדיית הדבש מותרת. וצ"ע דהרא"ה בסוגיא תי' דמיירי בדבש צף, דלרבנן אם אינו צף איכא בזה איסור דרבנן. ³⁰ כה"ק תוס' ד"ה אלא, הרמב"ן, הריטב"א והר"ן בשבת מג, ב. ולפי הגי' שלפנינו זוהי קושיית הגמ', ועיין במהרש"א כע"ב דקושיא זו אינה אלא גליון מפ"י הר"ם מאייברא, וכתבוהו הטועים כגמ', ובאמת בסוגיית הגמ' בשבת שם ליחא קושיא זו. ועיין בטור או"ח שטז דא"צ לדקדק כשסוגרין תיבה שמא יש בתוכה זבובין (ודלא כדעת בעל התרומות) דבכוורת גופה קתני ובלבד שלא יכוין, אלמא כי לא מכוין שרי. ותמה עליו בב"י דהא מודה ר"ש בפסק"ר, ותי' הב"ח דס"ל להטור דמאחר דלא הקשו כן בסוגיית הגמ' בשבת דהוי פסק"ר, מוכח דאע"ג דהוי פסק"ר מותר לצוד את הדבורים דהוי פסק"ר דלא ניחא ליה. ועיין בביאור הגר"א שם ס"ק ג דיש מח' הסוגיות אי צידה מותרת במקום פסק"ר היכא שאינו מכוין. ³¹ צ"ע אמאי צריך רבינו ליישב כן, והרי אית ליה בשבת קז, א דמותר לנעול ביתו לכתחלה אע"פ שיש בתוכו צבי, ובלבד שלא יתכוין לצידת הצבי, וכן תמה

כי הכא³⁵. ע"ל דהכא שאני דמים איכא ואינו אלא שמכניס מטתו שם דממילא נעשה כגורף של רעי, אבל התם דמשקה את הגוי בכוסו הרי הוא עושה את הגורף לכתחלה³⁶.

וכשהוא מחזיר נותן לתוכה מים ומחזירה. וא"ת³⁷ ומה הועיל בכך והלא (נותן) אותם מים כגורף הם ואינם ראויים לכלום והיאך יטלטל הכלי המאוס מחמתן והמים תזרו להיותן כעביט. י"ל דחזו לכהמה³⁸. וא"ת והיכי שרו ליה לטלטל העביט עם מימי הרגלים והא אפשר לנערם וכדאמרינן³⁹ מטלטלין את הכלכלה והאבן בתוכה כלומר שיש בה פירות ואע"פ שיש אבן בתוכה, ואוקימנא דוקא בפירי דמטנפי כלומר אם ינערם כדי שתפול האבן אבל פירי דלא מטנפי לא אלא ינערם כדי שתפול האבן. י"ל דהכא שאני שאם ישפכם שם יתלכלך ביתו

ונעשה גורף של רעי. ולדידי קשיא לי למה התירו להחזיר ע"י נתינת המים לתוכן דהא משמע דכלים עצמן מאוסין ואסורין לטלטלן בפני עצמן אלא שעל ידי המים נעשה למים בסיס וניטלין על ידיהן, והא קי"ל⁴⁰ דלא אמרו ככר או תינוק אלא למת בלבד⁴¹. ויש לי לומר דהכא בששפך וצריך עוד לכלי לשנות ולמלאות ולשפוך⁴² כאותה ששנו בברייתא ומשום כבודו התירו לו להחזיר הכלי ועושין לו תקנה בנתינת מים לתוכו מיהא, כנ"ל.

גמ': שמעת מינה תחומין דאורייתא [אלא גזרה שמא יחתוך זמורה, כלומר ולעולם תחומין לאו דאורייתא] כלל ואפילו של י"ב מיל כמחנה ישראל⁴³. ואע"פ שאמרו בירושלמי⁴⁴ המחזור מכלן שלש פרסאות כמחנה ישראל ליתא בשום גמרא דילן. ואע"פ שיש לדחות ראיה זו⁴⁵

ח"א, והגאון מהרי"א סי' תקיח משם רבינו הו"ד בב"י אור"ח סי' שח (סז, א) ד"ה אע"פ. ולדעת הרא"ש מותר אפי' אינו צריך עוד לשימוש הכלי, והוסיף הב"י דאי לא יחירו לו להכניס אפי' ללא צורך נוסף, לא יוציאנו מלכתחלה שלא יפסיד את הכלי, ועיין במ"ב ס"ק קלט. 43 כ"כ הרמב"ן בחי' בעירובין יז, א ובמלחמות שם, ספר המצוות מל"ח שכא, ורבונו בעבודת הקודש ריש שער ה, וכן דעת הרא"ש פ"ק דעירובין סי' כד והמרדכי שם סי' תפד. אכן דעת הרמב"ם פכ"ז מהל' שבת ה"א והרי"ף פ"ק דעירובין (ה, א בדפי הרי"ף) ד"ב מיל הוא דאו' אליבא דכו"ע, ולדעתם מוכח מסוגיין דאף ביו"ט יש איסור תחומין מדאו', דסוגיין מיירי בין בשבת בין ביו"ט. ועיין במנ"ח רצח ס"ק ב דמאחר דילפינן איסור תחומין מלאו דאל יצא איש ממקומו, יתכן דאין איסור זה בכלל איסורי המלאכות, וביו"ט אין איסור אלא דבר שהוא בכלל המלאכות, אכן מרש"י חגיגה יז, ב ד"ה ופנית מוכח שגם ביו"ט איכא איסור תחומין מדאו' וסותר למ"ש ביומא סו, ב ד"ה למאי, דמשמע שם שאף יב מיל אינו מראו' ואפי' בשבת. ועיין בטורי אבן שחמה מהיכן ילפינן איסור תחומין ביו"ט, דאל יצא איש דמיניה ילפינן, בשבת כתיב. וראה שו"ת חת"ס אור"ח סי' קמט דאיסור תחומין אינו בכלל המלאכות ולכן לא הותר איסור זה לצורך אוכל נפש, אלא דאל יצא נאמר בפרשת המן וכל הפרשה קאי גם על יו"ט, וראה עמודי אור סי' יד וקהלות יעקב במסכתין סי' יז. 44 פ"ג דעירובין ה"ד. 45 עיין בחי' המאירי דיש לדחות ראיה זו לפי שאין רוכבין בשבת ויו"ט אלא

35 כ"פ בשו"ע אור"ח סי' שח סל"ז. 36 עי' בביאור הגר"א שם בדעת השו"ע דאפי' במקום הפסד אסור לעשות גורף של רעי לכתחלה אא"כ מביא עצמו אל הגורף, דפסק לחומרא כב' התי'. 37 קו' זו מובאת בב"י אור"ח סי' שח (סז, א) משם רבינו. 38 עי' בב"ח אור"ח סי' שח שתמה למה לא הותר להחזירו ללא מים והלא קיימי לן דמוקצה מחמת מיאוס שרי. ותי' דעביט של מי רגלים גרוע מנר של חרס דנר חזי לכסויי ביה מנא משא"כ עביט לא חזי לכך. ועיין במ"ב שם ס"ק קלו דגורף אע"פ שהוא כלי מ"מ הוא בכלל מוקצה מחמת גופו דמאיס הרבה וחמיר מסתם מוקצה מחמת מיאוס דקיימי לן בסי' שי דמותר, דגורף הוא כאבן ודומיהן. לפי"ז אין לגורף דין כלי ואסור לטלטלו לצורך גופו או מקומו, ועיין במג"א שם ס"ק סא דמשמע שיש לו תורת כלי. ועיין בחזו"א אור"ח סי' מח ס"ק י דגורף יש לו תורת כלי, דגורף הוא כלי שמלאכתו להיותו, ולא חשיב מוקצה מחמת מיאוס, דלא נאמר אלא בדבר שמתבטל מתשמיש מחמת מיאוס, משא"כ בזה שהוא בתשמישו, אלא גזרה בתראה הוא שיתן לתוכו מים. 39 שבת קמב, א. 40 שם קמב, ב. 41 עיין במג"א אור"ח סי' שח ס"ק סא שתי': ול"נ דלק"מ דכלי שרי כמש"ל ס"ה, עכ"ל. וכוונתו דגורף של רעי שם כלי עליו, ולכן מותר לטלטלו אגב מים כמ"ש שם ס"ה ד"א שכלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו אפי' מחמה לצל ע"י ככר או תינוק. ועיין בא"ר ובתו"ש שהקשו על המג"א דהרי שם הוי כלי ולכן מותר ע"י ככר או תינוק, משא"כ כאן הגורף לא חשיב ככלי ואסור אף לצורך גופו ומקומו, ועיין בעבודת עבודה הע' נה (עמ' רסו). 42 כ"כ רבינו ירוחם כנ"ד

מ"מ יש ראיות כמה ממה שאמרו בפרק כלל⁴⁶
 גדול דידע לשבת במאי, ידע לה בתחומין
 ואליבא דרבי עקיבא, אלמא לרבנן לא ידע
 לה בתחומין דליתנהו לרבנן דאורייתא כלל⁴⁷.
 ובפרק בכל מערכין⁴⁸ אמרו דתחומין לית להו
 עיקר דאורייתא, וכבר כתבתיה שם בארוכה.
 לא דנין והא מצוה קעביד. איכא מאן דמפרש
 הא מצוה קא עביד והו"ל למחשבה בהדי הנך
 משום מצוה, וכן פירשו בתוספות משם רש"י
 ז"ל⁴⁹, ואוקמה בדאיכא דעדיף מיניה דאין מוטל
 עליו, מיהו מצוה קצת איכא ואינו שבות גרידא
 ולא מצוה ממש כתרומה והקדשות, ומ"מ אפילו
 ליכא דעדיף מיניה אינו דן דאין דנין בשבת
 או ב"ט⁵⁰. ותמיה לי דמ"מ כיון דלעולם אין
 דנין אמאי לא חשיב לה בהדי הנך דמצוה,
 דהא בדליכא דעדיף מיניה איכא מצוה גמורה
 ואפ"ה אינו דן ואנן לא בגברא מסויים אתינן
 למיתני (אלא) לומר בדאיכא דעדיף מיניה לית
 (ליה) אלא שבות דרשות, אלא מילי דאית
 לה ושבות גרידא ודאיכא אפילו שבות דרשות
 ודאיכא אפילו שבות דמצוה אתינן למתני ואם
 כן לחשוב אין דנין בהדי הנך דמצוה, ועוד
 דאם איתא מ"מ לחשוב בהדי הנך דמצוה דאין
 דנין בדליכא דעדיף מיניה וה"ה והוא הטעם
 במה שאמרו דאין מקדשין ואוקימנא דאית ליה
 אתתא ובני וכן כאין מיבמין דאוקימנא בדאיכא
 גדול. ועוד הקשו בתוס' דאי אין דנין כלל קאמר
 ואפילו בדליכא עדיף מיניה א"כ תיקשי לן הא
 דאמרין בסנהדרין⁵¹ פרק דיני ממונות לידן
 במעלי שבתא ולגמריה לדינא בשבתא ולקטליה
 בשבתא אין רציחה דוחה שבת וכו', כדאיתא

התם דאלמא אי לאו דלא אפשר מהאי טעמא
 דאין רציחה בשבת וא"א למקטליה באורחא
 ולא לשהויי עד חד בשבתא איפשר היה לגמור
 דינו בשבת, ומיהו הא ל"ק לי כלל דמתני'
 כולה משום שבות קאמר וכדאיתא בשמעתין
 הא דבר תורה דנין והתם דבר תורה קאמרין,
 וכן כתבו בתוס' משם רבינו נסים, וכן כתוב
 בירושלמי⁵² דגרסינן התם אין דנין דיני ממונות
 בשבת⁵³ ומתרץ לה כאן להלכה כאן לדבר חורה,
 ע"כ. וכמדומה שאין הגרסא כן אלא אין דנין
 דיני נפשות בע"ש והיינו דקאמר דמתני' פליגא
 ובמתני' ליכא אלא אין דנין דיני נפשות בע"ש
 והיינו דקאמר דמתני' פליגא ובמתני' ליכא אלא
 אין דנין דיני נפשות בשבת (אלא) [אכל לא]
 בע"ש ובערב יו"ט, ומ"מ מה שכתבתי קשיא.
 ולפיכך נראה כפירושו של ר"ת ז"ל והא מצוה
 קא עביד וחפצי שמים הן לדון ולישא אשה
 להוליד בנים וליבם את היבמה, ופריך דאה"נ
 אי ליכא דעדיף מיניה לדון ובדלית ליה אשה
 ובנים ובדליכא גדול ליבם דאז הוה להו חפצי
 שמים⁵⁴ ודמו להני דתניא בפרק שואל⁵⁵ ובפרק
 קמא דכתובות⁵⁶ משדכין על התינוקות לארס
 ועל התינוק ללמדו ספר וללמדו אומנות, אלא
 מתני' דקתני דאיכא משום שבות בדאיכא דעדיף
 מיניה ואית ליה אשה ובנים ובדאיכא גדול אחים
 ליבם. וכיומא⁵⁷ גבי אף אשה אחרת מתקנים לו
 גרסינן [בירושלמי] ר"ג בעא קומי ר' מונא ולא
 נמצא כקונה קנין בשבת, אמר רבי מונא הדא אמרה
 שהתירו במקדש, אמר רבי מונא הדא אמרה
 הלן דכונסין ארמלן צרכי לכונסן מבעוד יום
 שלא יהא כקונה קנין בשבת ע"כ, ומניה משמע

52 בפרקין ה"ב. 53 תסר כאן את קושיית הירושלמי
 דשנינו סנהדרין לב, א דאין דנין דיני נפשות בשבת ומשמע
 דדיני ממונות דנין. 54 עיין במהר"ם שייף דהא דמותר
 לקדש אשה במקום מצוה בשבת ולא דמי להנך דבסיפא
 דאסור אפילו במקום מצוה, דיש להבדיל בין מצוה
 חיובית כקידושי אשה, לבין מצוה קיומית. ועיין בשטמ"ק
 שהקשה כן ות"י דאין מקדישין ואין מעריכין דדמיא טפי
 למקח וממכר, ועוד דקידושי אשה הוי טפי חפצי שמים.
 55 שבת קג, א. 56 ה, א. 57 ירושלמי פ"א

רכיבה של תענוג ואין לחוש בה אלא לתחום של אלפיים
 אמה. ועיין בחי' בן הרמב"ן דליכא למגור שמא יצא
 חוץ ל"ב מיל בלא לשים לב, אבל שפיר יש לחוש
 שבלי לשים לב יצא חוץ לאלפיים אמה. 46 שבת
 עג, א. 47 עיין במרכבת המשנה פכ"ז משבת ה"א
 איך מיישב הרמב"ם גמ' זו. 48 עירובין לו, א.
 49 בד"ה הא מצוה. 50 כן משמע מסתימת הרמב"ם
 פכ"ג מהל' שבת ה"ד, והרי"ף והרא"ש בסוגיין, וכ"פ
 בשו"ע אור"ח סי' שלט ס"ד. 51 סנהדרין לה, א.

אוצר החכמה

ראין נושאין⁵⁸, לא היא דהתם אפשר בשיש להם אשה ובנים. ומ"מ כתב ר"ת ז"ל בתשובה⁵⁹ דהלכה אין מקדשין את האשה בשבת אלא מדוחק גדול⁶⁰, ומשם ריב"א ז"ל אמרו⁶¹ כי גם הנשואין לבר אסורין שאפילו קדש מבעוד יום אסור לכנוס לחופה בשבת שהרי הוא כקונה קנין גמור בשבת ליורשה ולטמא לה ולהפר נדריה, ותדע דהא תנן אין מיבמין ואע"פ שאין שם אלא ביאה. והא דתנן אין מקדשין [ה"ה] ואין מגרשין והכין נמי איתא בתוספתא⁶² וחד טעמא הוא דהתם נמי איכא גזירה שמא יכתוב. ואי קשיא לך הא דאמרינן בפרק הזורק⁶³ ההוא שכיב מרע דכתב גיטא לדביתהו במעלי יומא דשבתא למחר תקיף עליה עלמא טובא אתי לקמיה דרבא אמר להו דליקני לה ביתא ותיזיל ותפתח כי היכי דליקני ביתא אלמא מגרשין אפילו בשבת. וי"ל דשכיב מרע שאני כי היכי דלא תהא זקוקה ליבם שרו לה למיקנא רשותא בשבת אע"ג דבעלמא אסור.

ה"ה 24562

[לז, א] ואלו הן משום מצוה וגו'. ואי קשיא לך⁶⁴ מ"ש מהא דאמרינן⁶⁵ משדכין על התינוקות ליארס ועל התינוק ללמדו ספר וללמדו אומנות משום דחפצי שמים מותרין. וי"ל דהנהו שרו דהו חפצי שמים טפי⁶⁶. וא"ת במקדיש מיהא מאי מצוה איכא למ"ד⁶⁷ טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר. וי"ל דהכא אפילו במעמיד ביד הגזברים ואח"כ מקדיש כדרך שהיה הלל עושה שהיה מביא בעזרה ואח"כ מקדיש. משום מקח וממכר, דאסור גזירה שמא יכא לידי איסור דאורייתא דשמא יכתוב, ולא גזירה לגזירה הוא דכולה חדא גזירה היא דעשוי הוא לכך⁶⁸.

[לז, ב] הלכה כר' דוסא. ואי קשיא לך⁶⁹ הלכה מכלל דפליגי ואנן לא אשכחן בהא דפליגי עליה. וי"ל דהא קמ"ל דשנויא דשנינן כאן ברועה אחד כאן בשני רועים שנוייה הוא. וא"ת⁷⁰ אפילו בשני רועים אמאי לא, והא בדרבנן יש ברירה⁷¹,

כרבנו ישעיה הראשון דבסוגיין שאמרו כולוהו גזרה משום שמא יכתוב ודאי לית ליה דיש איסור בנשואין, דבנשואין הטעם משום מקח וממכר דהוי כקונה קנין בשבת, וכ"כ הסמ"ג דמח' התלמודים בזה. ועיין בביאור הלכה עמ' קפב דאפשר דהריב"א ס"ל דלא פליגי התלמודים, משום דאף מקח וממכר נאסר גזרה שמא יכתוב וכמש"כ רש"י לז, א סוד"ה משום, ורבנו שם. והסמ"ג ס"ל דמקח וממכר נאסר מטעם ראשון ברש"י ולכן ס"ל דאיכא פלוגתא בין התלמודים. 62 עיין במסכתין פ"ד ה"ג, וראה הגהות מצפה שמואל. 63 גיטין עז, ב. 64 כה"ק בשטמ"ק על ר"ת דמתיר לקדש במקום מצוה והרי אמרינן דאין מקדישין ואין מעריכין אע"ג דאיכא מצוה. 65 שבת קנ, א. 66 אפשר דהנהו הוו חפצי שמים טפי משום דהו מצוה חיובית, ראה לעיל הע' 54. 67 נדרים ט, א. 68 כ"כ רש"י בא"נ. וראה לעיל הע' 61, ועיין בשו"ת רעק"א סי' יז דודאי נראה כטעם שני ברש"י מהרמב"ם פכ"ד משבת. 69 כה"ק בשטמ"ק ובחי' רבנו דוד הכהן. 70 כה"ק בחי' הרא"ה, ובחי' רבנו דוד הכהן. 71 מקושיית רבינו תזינן דמפרש כפרש"י והר"ה דמיירי שישנם ב' רועים בעיר ומסר ביו"ט לאחד מהרועים, ושפיר הקשה למה לא נימא דהוברר שלזה היתה עומדת להנתן, משא"כ לפי' הר"ה ברעת הרי"ף דמיירי שמסר מעיו"ט לשני רועים ולא גמר בדעתו להכניס לרשות אחד מהם,

סוף ה"א. 58 עיין בתוס' ד"ה והא מצוה שהקשו מתחלה מריש דברי הירוש' דמתקינין אשה לכהן גדול, ואם תמות אשתו ישא אותה, והרי אין קנין קנין בשבת ואע"ג דהוי מקום מצוה, ואח"כ הקשה מהמשך הירוש' דהני רכנסין ארמלין צריך לכוונסן מבעו"י וכו' וכקושיית רבינו. וצ"ב אמאי הקשה רבינו רק מסוף הירוש'. ונראה דפליגי בהא דאיתא בגמ' דבמקום דאית ליה אשה ובנים ליכא מצוה, אי תליא רק בבנים, דהמצוה דאיירינן בה, הוא קיום פריה ורביה וכמ"ש רש"י ד"ה ולא מקדישין: שנושא אשה לפרות ולרבות, עכ"ל. או דאיירינן גם במצוה דאסור לו לאדם לשהות בלא אשה אע"ג דקיים פריה ורביה כדאיתא ביבמות סב. ולדעת רבינו המצוה שמחמתה התיר ר"ת היא רק מצוות פרו ורבו, ולכן לא הקשה מהא דכה"ג נושא אשה, דזה לא חשיב מצוה שמחמתה יותר לקדש בשבת, דרק דאו' דתי האי שכות. ותוס' ס"ל דגם משום מצוה זו שלא ישהה בלא אשה מותר לקדש, וראה כע"ז בשפת אמת. 59 ספר הישר חלק השו"ת סי' מח אות י'. 60 עיין במג"א אור"ח סי' שלט ס"ד: ויש מתירין לקדש היכא דאין לו אשה ובנים וכו' ואע"ג דלא קיימא לן הכי מ"מ סומכין על זה בשעת הדחק כי גדול כבוד הבריות, וכו' הואיל וכבר הכינו לסעודה ולנשואין והוי ביוש לכלה ולחתן אם לא יכניס אז. 61 כ"פ בשו"ע שם דאין כונסין. ועיין במגיד משנה פ"י מהל' אישות ה"ד דכן ס"ל לרמב"ם. ועיין

אברהם

שפעמים מוסרה לו אם לא מסרה לו מעי"ט הרי הוא כרגלי בעל הבהמה.

לאיסור מוקצה לא חששו. פרש"י ז"ל דאנן סהדי דכל חד וחד אקצי דעתיה מחלקו של חברו ואם היו רוצים לאכלה כאן אינה אסורה משום מוקצה לומר כל חלק יונק מחבירו⁷⁷. והקשו בתוספות⁷⁸ שא"כ אמאי שתיק רב שהרי לא מצינו מוקצה כזה שיהא מותר חלקו לו ואסור לחברו, דמה שמותר לבעליו מותר לחברו ולא אמרינן שיהא אסור לחברו מפני שהוא מקצה דעתו מחלק חבירו⁷⁹, ומסתברא אי משום הא לא אריא דבעלמא ודאי שחלקו ידוע לו ויכול לחלוק וליטול הרי הוא מוכן ממש לבעליו, וכל שמוכן ממש לו אינו מוקצה לחברו, אבל זה שאין חלקו מבורר לו מעי"ט לפי שתמיד כל חלק יונק מחבירו הרי הוא כמוקצה לכל אחד ואחד מהם מפני חלק חבירו שמקצה ממנו לאחר בין השמשות. אבל מה שפירשו בתוס' משם ר"ש ז"ל יותר נכון, וה"פ לאיסור מוקצה ונולד לא חששו שהבהמה מתגדלת ומתוספת ביי"ט ונולד בה לאחר שנכנס י"ט מה שלא היה בה בין השמשות ואפ"ה לא אסורה משום נולד זה שבא לו מחמת יניקה זו, ואע"ג דרב אית ליה דר' יהודה במוקצה ונולד⁸⁰, לאיסור תחומין חששו, לאיסור חלקו להוליכו בתחומו

דהא תניא בפרק מרובה⁷² שחרית בעל הבית עומד ואומר כל מה שלקטו עניים היום יהא הפקר דברי רבי יהודה, ורבי דוסא אומר לעתותי ערב אומר כל מה שלקטו עניים יהא הפקר, ומפכינן לה התם נמי דרבי יהודה אומר לעתותי ערב אומר כל מה שלקטו ורבי דוסא אומר בשחרית אומר כל מה (שלקטו) [שלקטו]⁷³. תירצו בתוס'⁷⁴ דהכא לא שייך ברירה הואיל ואינו מתנה בעל הבהמה בפירוש על אחד מן הרועים כי התם דמתנה בפירוש, אבל כשאין שם אלא רועה אחד בלא דין ברירה קיימא ברשותיה דודאי בין השמשות למוסרה לרועה קיימא ובודאי ימסרנה לו. ומסתברא דה"ה אם מסרה לבנו והוא רגיל למוסרה לו ואין שם רועה שימסרנה לו. ואני תמה מן הרמב"ם ז"ל שחילק בין בנו לרועה, וזה לשונו שכתב בפ"ה של שביתת י"ט⁷⁵ המוסר בהמתו לבנו הרי הוא כרגלי האב. מסרה לרועה ואפילו לא נתנה לו מעי"ט הרי הוא כרגלי הרועה, ע"כ⁷⁶. ושמא הרב ז"ל פירש משנתנו בבנו שאינו רועה ואינו רגיל למסרה לו, ואינו נראה מסוגיית הגמרא דאמרינן לא קשיא כאן ברועה אחד כאן בשני רועים, דייקא נמי דקתני לבנו או לרועה אלמא בנו רועה הוא (ודכותה) [ורכותה] קאמר ואפילו אחד מן הרועים בנו אפ"ה כל שיש רועה אחד

כאן לא התנה שהיניקה שתגיע אליו תהא שלו ולכן לא אמרינן בזה ברירה. 78 ד"ה לאיסור. 79 עיין במגיני שלמה הו"ד בפנ"י ובחי' חת"ס מ"ש ליישב. 80 עיין במג"א או"ח סי' שיח ס"ק ח, דאפשר דסברת רב כהנא ורב אסי דלא חששו לאיסור נולד, משום שהשמוגנית בטלה ברוב, ואע"ג דדבר שיש לו מתירין אינו בטל, שאני הכא שהאיסור נולד בתערובת, וכ"פ בשו"ע או"ח סי' שכ ס"ב דאם יש ענבים שמתבקעים בשבת בתוך גיגית יין, מותר היין בשתיה אע"ג דיש יין שזב בשבת, משום דהיין נולד בתערובת ובטל אע"ג דהרי דבר שיש לו מתירין, וכ"פ הרמ"א ביו"ד סי' קב, ועיי"ש בהגהות רעק"א שמקשה מדברי הר"ן בנדרים נט דגידולי שביעית לא בטלי מטעם דשיל"מ אע"פ שנוולד האיסור בתערובת, וכה"ק המשכנות יעקב סי' קכח והעמודי אור סי' כג, והנחלת ברוך סי' כב ענף ד, ועיין בקה"י סוף סי' כא. ואע"ג דאיתא ברמ"א סי' שיח שם דכתולש פרי לצורך חולה שיש בו סכנה אסור

אלא עשה שניהם כפועלים שלו, אין זה שייך כלל לברירה. 72 ב"ק סט, א. 73 צ"ע שהרי מסקנת הגמ' שם דר' דוסא ס"ל דאומ' לעתותי ערב כל הנלקט, משום דלית ליה ברירה. 74 כ"כ תוס' בגיטין כה, ב כדי ליישב שלא תהא סתירה בדעת ר"מ, וכ"כ המאירי משם תוס'. 75 הי"א. 76 ראה מ"ש ליישב המגיד משנה. 77 מבואר דרב כהנא ורב אסי הסכימו עם רב דאין להתיר את היניקות המוקצות מטעם ברירה אלא מטעם דבטלים ברוב, ולכן הקשו שגם לגבי איסור תחומין נאמר שהיניקות בטלות. ועיין בחי' חת"ס שתמה דעל כל זה נימא ברירה, דהוברר למפרע שטפה שהיתה בימין בה"ש תהא מחר בשעה פלונית בצד שמאל ותפול לחלקו של זה, וכה"ק הקהלות יעקב סי' כא, וראה מ"ש ליישב, ועיין בחי' כתב סופר משה"ק על תי' החת"ס. ולכא' לפי מ"ש רבנו לעיל ד"ה הלכה, דבשני רועים לא אמרינן דיש ברירה משום דלא שייך ברירה במקום שאינו מתנה בעל הבהמה בפירוש, אפשר דגם

מחמת אותה יניקה שינק מחלק חבירו משנכנס י"ט חשוור.

אמרו ליה רב כהנא ורב אסי לרב לאיסור מוקצה לא חשוור לאיסור תחומין חשוור שתיק רב. הרי"ף ז"ל⁸¹ פסק כרב ביניקת תחומין לא שייך ברירה שהרי התחומין מתערבין זה בזה לאחר בין השמשות, ולדבריו כי שתיק רב לא הודה אלא שלא חשו לדבריהם, וכמוהו בפ"ק דסוכה⁸² גבי יעמידנו כנגד ראש תור⁸³. ובספר המאור⁸⁴ כתב עליו ולא כן כתב ה"ר שלמה ז"ל אלא רב יחידאה הוא דחייש ליניקת תחומין, ולרב הושעיא דאמר יש ברירה לא שנא חבית ולא שנא בהמה הכל מותר, ונראין דברי ה"ר שלמה ז"ל דליניקת תחומין לא חיישינן מדקי"ל כשמואל⁸⁵ בשור של פטם ובשור של רעי, ועוד דרב כהנא ורב אסי פליגי עליה דרב וקא מתמהי עליה ושתיק, ע"כ. ולי נראה שאין ראיתו משור של פטם ראה דהתם המחזור שבטעמים כדברי תוספות שפירשו דחכמים עשאו כנכסי הפקר ולא קנו שביתה והילכך לא שייך בהו יניקת תחומין, וגם לפי טעמו של הראב"ד ז"ל⁸⁶ שנכתוב למטה אין משם שום ראה, ואי משום דרב כהנא ורב אסי, תלמידי דרב ניהו וליתנהו מקמי דרב. אבל מ"מ מסתברא לי דהלכה כן אע"ג דינקי תחומין מהדדי יניקתן [לא] מינכרא ואין לה תובעין ולא עדיפא ממים ומלח לעיסתה דאקשו בגמרא⁸⁷ וליבטל מים ומלח לגבי עיסתה כלומר משום דאיסורא בטיל ברוב, ואע"ג דמים ומלח מעמידי העיסה ונותנין בה טעם חדש, והוצרך אביי ליתן טעם משום דגזירה שמא תעשה העיסה בשותפות. וכן נמי

אינו דומה למים ומלח העשויים ליתן טעם וטעמא לא בטיל כטעמיה דרבא בתבלין ומים ומלח. אלא שאפשר לומר דאפ"ה אסור משום דההיא יניקת תחומין מהאיברים הוי דבר שיש לו מתירין ואפי' באלף לא בטיל כדברי רב אשי⁸⁸ במים ומלח, אע"פ שזה דחוק, דלכאורה לא עדיפא יניקה זו לכ"ע יותר ממים ומלח ברוטב עבה לר' יהודה, וכן בעיסה מפני שאין בהם ממש, וכדתניא ר' יהודה אומר מים ומלח בטלים בעיסה ואין בטלים בקדרה מפני רוטבא ואוקימנא ברכה, אבל בעבה אף בקדרה בטלים, ובהני הוא דפליגי רבנן עליה מפני (שאיין) [שהין] ניכרין במלאכת העיסה והקדרה אבל יניקה לא מינכרא ולכ"ע בטלה⁸⁹, זהו נ"ל להלכה אבל לא למעשה שיש לחוש לדברי הרי"ף ז"ל, וכן פסק ג"כ הרמב"ן ז"ל.

הא דאמר רב אשי אמר ר' יוחנן האחים שחלקו לקוחות הן, לקוחות גמורין כלקוחות דעלמא קאמר, ולפיכך מחזירין זה לזה ביוכל, והילכך אי לא דאמר ר' יוחנן קנין פירות כקנין הגוף דמי⁹⁰ לא מצא ידיו ורגליו בבית המדרש דלא משכח דמייתי בכורים אלא חד בר חד עד יהושע בן נון וכדאמרינן בגיטין בשלהי פרק השולח⁹¹ ואנן דקיי"ל כר"ל דאמר קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי וקיי"ל נמי דאחים שחלקו לקוחות הן⁹² ואין להם דרך זה על זה, ל"ק לן לענין בכורים האין מיייתי⁹³ דאנן לאו לקוחות גמורין להחזיר זה לזה ביוכל קאמרינן דחלוקת האחים דהשתא כחלוקה הראשונה דארץ ישראל, וההיא חלוקה גמורה היתה שלא להחזיר שבטים זה לזה ולכ"ע, שהרי אפילו לר' יוחנן עד יהושע בן נון קאמר

הפרי משום שנוסף וגדל בשבת ולא אמרינן שבטל המיעוט ברוב דהוי גולד בתערובת, דשאני פרי שלא נגמר עדיין, וע"י התוספת נעשה פרי וכזה לא שייך לומר שיתבטל. ועיין בצ"ח דלפ"ז יש לבאר דסברת רב היא דלא בטל מיעוט זה ברוב משום דלא אמרינן רק היכא דהמיעוט נפל להיתר, אבל הבהמה כאן היתה אסורה משום אינה זבוחה, ועיין בקה"י במסכתין שם שתמה דמ"מ לגבי איסור מוקצה הוי הבהמה היתר, וראה קה"י סי' ת מ"מ בביאור מח' רב ורב כהנא. 81 כא, א בדפי הרי"ף. 82 ו, א. 83 כ"כ בספר מלוא הרועים (אות תיו מערכת

תחומין סי' טו), ועיין בתוס' כ"ב סב, א ד"ה ומודה: וברוב מקומות רב מודה כששתק להם בפ"ק דב"ק יא, א גבי אין שמין וכו'. 84 שם. 85 לקמן לח, א. 86 בהשגותיו על בעל המאור שם. 87 לקמן לח, א. 88 לט, א. 89 אפשר לבאר סברת רבנו דלכו"ע בטל ולא חיישינן דהוי דשיל"מ ואינו בטל, כמ"ש לעיל הע' 80 דדבר שנוול בתערובת אין בו חומרא ודבר שיש לו מתירין. 90 יבמות לו, ב. 91 גיטין מח, א 92 בסוגיית בבא בתרא סה, א. 93 כן הקשו התוספות שם. 94 שם.

ואם איתא אפילו עד יהושע לא משכחת לה דהא אפילו שבטים מחזירין זה לזה, וכבר הארכתי בזה בשלהי פרק השולח⁹⁴.

¹²³⁴⁵⁶⁷א"ת"ח

[לח, א] דרש מר זוטרא הלכה כרבי הושעיא. יש מי שאומר דהלכה כמותו דברבנן יש ברירה ובדאורייתא אין ברירה⁹⁵. אבל רבי' יצחק הזקן ז"ל⁹⁶ אומר דכאן פסק הלכה כמותו דברבנן אבל מ"מ לאו בדברבנן בלבד אמרינן דיש ברירה אלא אפילו בדאורייתא כן, משום דקשיא להו דהא קי"ל דמשנת דר' אליעזר קב ונקי⁹⁷ ואיהו אית ליה ברירה בנדרים פרק השותפין⁹⁸ בשותפין שנדרו הנאה זה מזה דאמרינן התם דבחצר שאין בה דין חלוקה מותרין ליכנס ויהבינן טעמא משום דבחצר שאין בה דין חלוקה יש ברירה⁹⁹ ואיסור הנדר דאורייתא הוא, וליתא דהתם לאו ברירה כשאר ברירות דעלמא היא אלא משעת השיתוף על דעת כן היה השיתוף¹⁰⁰. וכבר כתבתי שם בנדרים פרק השותפין בס"ד.

אמר שמואל שור של פטם הרי הוא כרגלי כל אדם ושל רועה הרי הוא כרגלי אותה העיר. איכא למידק¹⁰¹ והא איפכא שמעינן ליה לשמואל דאמרי' לעיל¹⁰² שנים שלקחו חבית ובהמה בשותפות שמואל אמר אפילו חבית אסורה. וי"מ דהכא בשור של פטם ושל רועה להחמיר קאמר דאלו של פטם הרי הוא כרגלי כל אדם שלא יזיווהו ממקומו אפילו אחד מהן עירב לדרום¹⁰³ ואחד עירב לצפון וכן בשל רועה אם אחד מאנשי העיר עירב לדרום ואחד לצפון, אבל אנשי חוצה לעיר אין מערבין¹⁰⁴ ע"י

אנשי העיר. ואין זה מחזור בעיני דלא הי' לו לשמואל לסתום את דבריו, ועוד שלשון כרגלי כל אדם וכרגלי אנשי העיר לא אמרוהו במתנייתא לאסור אלא להתיר, זה להולך בכל מקום כרגליו וזה להולך כרגלי אנשי העיר, ואפשר דהיינו אלפים אמה וכמו שנבאר בסמוך. ותדע לך דתניא בעירובין פרק מי שהוציא אוהו¹⁰⁵ גשמים שירדו מעי"ט יש להן אלפים אמה לכל רוח, בי"ט הרי הן כרגלי כל אדם, ואתינן לאוקומה בגשמים הסמוכים לעיר דאנשי אותה העיר דעתן עליהן, אלמא אנשי אותה העיר אינן אוסרין זה (עליה) [על זה] אלא יש להם אלפים אמה כרגלי רוב אנשי אותה העיר. והר"ה ז"ל חלק בין חבית ובהמה לשור של פטם ושל רועה, דחבית ובהמה דשותפין לאו לזבוני קיימי דאיכא למימר דילמא מימלכי ומעכב חד מיניהו על חבירה ולא פלגי, אבל שור של פטם ושל רעי לזבוני קיימי ונסתלקו מהן הבעלים שהוא הטבח וקיימי ברשות הלוקחין ובכי הא מודה שמואל דיש ברירה. והראב"ד ז"ל פירש כי לית ליה לשמואל ברירה ה"מ בדבר של שותפין שהן מקפידין זה על זה כחלוקתן אבל הפטם אין זה הקפדה (זו) לפי שהוא מוכר ורועה שיכוא הכל ויקנה (ויבא) [ויהא] כרגליו, ויש לפרש דשאני הכא דבשביל תקנת הטבח עשו של טבח כנכסי הפקר שלא קנו שביטה כרבנן דר' יוחנן בן גורי וכן של רועה לגבי אנשי אותה העיר, וכן פירשו בתוס' והוא הנכון.

[לח, ב] נהי דלרבי יהודה לא בטיל לרבנן

חלוקה אסור. והר"ן תי' שכרירה זו דומה לכרירה שבכל מקום אלא שהיא עדיפה שבכל מקום עיקר הברור אינו עכשיו, אבל כאן עיקר הברור נתברר משעה ראשונה ומעוטו מתברר אח"כ, דמעיקרא אנו יודעים שעתידי כל אחד לזכות בכל גוף החצר ושיזכה בו בכל שעה שירצה, אלא שהזמן שירצה לזכות עדיין לא התברר מתחלה. — ואין המיעוט המסופק מתחלה מעכב את הרוב שהיה ברור מתחלה. ¹⁰¹ כה"ק הר"ה. ¹⁰² לו, ב. ¹⁰³ אפשר דיש להוסיף כאן: וכולם עירבו לצפון, או כולם עירבו לדרום ואחד עירב לצפון וכו'. ¹⁰⁴ צ"ל: מעכבין. ¹⁰⁵ מה, ב.

⁹⁵ ר"ת בגיטין מח, א, רמב"ם פ"ח מעירובין ה"ז, רא"ש בכ"ב פ"ז, ב, שו"ת רבנו ח"ב סי' פב ושו"ע יו"ד סי' שלא ס"א. אכן דעת המרדכי סוף מסכתין משם ר"מ דאין ברירה אפי' מדרבנן, וראה שעה"מ הל' עירובין שם. ⁹⁶ הו"ד בתוס' תמורה ל, א. ⁹⁷ עירובין סב, ב. ⁹⁸ מה, ב. ⁹⁹ ב"ק נא, ב. ¹⁰⁰ כ"כ הרמב"ן בהל' נדרים שם, ור"ת הו"ד בר"ן בנדרים שם תי' דאפשר דהלכה כראב"י ולא מטעמיה אלא מפני שבג"א דרכם לוותר על דריסת הרגל בחצרם, ולפי"ז אף ביש בחצר דין חלוקה מותר, ואם נדרו בפירוש הנאה מדריסת הרגל אף באין בה דין

מבטל בטיל. תמיה לי אי משום הא מאי חוכא דדילמא אית ליה לרבי אבא דמים ומלח לגבי עיסה מין במינו הוא וקושטא דמלתא נמי הכי הוא דמשו"ה נמי הוא דאמר רב אשי דהוי ליה דבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל¹⁰⁶, ועוד דדילמא רבי אבא כר' יהודה ס"ל ומאן דסבירא ליה כר' יהודה, מאן דאית ליה כרבנן אחוכי [מחין] עליה וכדאמרין בפ"ק דחולין¹⁰⁷, ועוד דהא רב ושמואל דאית להו כוותיה בשלהי ע"ז¹⁰⁸. וניחא לי דהכא לרבנן דאמרין שהן כרגלי שתיהן קא מקשו דאלו ר' יהודה פוטר במים במתני' ובמלח בברייתא, והכא הכי קא אמרי ליה חטין בחטין נמי דלרבנן (בשיא) [קשיא] ליה ולרבנן אפילו מין במינו מיבטל בטיל.

והא תניא אמר רבי יוחנן בן נורי נכסי הפקר קונין שבייתה. ואע"ג¹⁰⁹ דפליגי רבנן עליה בעירוובין פרק מי שהוציא אוהו¹¹⁰ מ"מ שפיר קאמר דה"ק דמתני' ליכא לאקשוויי עלה למה לא בטילי מים ומלח לגבי עיסה דהא איכא רבי יוחנן בן נורי דאמר דאפילו נכסי הפקר שאין להם בעלים עשאוהו נמי כמי שיש להם בעלים. רבא אמר תבלין לטעמא עבידי וטעמא לא בטיל. פרש"י ז"ל דאביי ורבא לא פליגי אלא מר שני עיסה ומר שני קדרה. וי"מ דרבא פליגא אדאביי דבלא טעמא גזירת שותפין נמי מים ומלח לא בטיל דמים ומלח לגבי עיסה טעמא יהבי ואדרבה אין העיסה נעשית אלא ע"י מים ואני תמה אהני רבנן דמקשו ואמרי לבטיל מים

לגבי עיסה והא מים מעמידין את העיסה וכל שמעמיד רואין כאלו הוא בעינו ואינו בטל כדברי הרב רבי יוסף הלוי בן מיגש ז"ל¹¹¹ שאמר בגבינה של עכו"ם דאפילו¹¹² למ"ד דאסורה מפני שמעמידין אותה בעור קיבה, ואע"פ דבשר בחלב¹¹³ בנותן טעם והכא ליכא נותן טעם, אפ"ה אסרו כאן לפי שעור הקיבה מעמיד ורואין הבשר כאלו ישנו כאן¹¹⁴, וא"כ אף אנו נאמר כן כאן דמים כאילו הן בעין ואינן בטלין כדברי הרב ז"ל, אלא מכאן אפשר שלא כטעמו של הרב ז"ל דהתם שאני שכל הרואה גבינה של עכו"ם יודע ומכיר שבאיסור העמידה שהרי (היא) [הוא] העמידה בעור קיבה והרי הוא כאלו האיסור בעין, מה שאין כן כאן שאע"פ שהכל יודעין שלא עמדה בלי מים אין הכל יודעין שהעמידה ע"י מים שאולין.

[לט, א] רב אשי אמר משום דה"ל דבר שיש לו מתירין. [וא"ת כי אמרין דדבר שיש לו מתירין לא בטיל ה"מ מין במינו אבל מין בשאינו מינו בטל וכדאמרין בנדרים¹¹⁴ ר"ש אומר כל דבר שיש לו מתירין] כגון טבל ומעשר שני¹¹⁵ וחדש לא נתנו חכמים שיעור, וטבל ודאי בשאינו מינו בטל הוא בששים כשאר האסורים אלא לא אמרו אלא מין במינו וכן אמרו בירושלמי מפורש¹¹⁶, ואם כן מים ומלח למה אינן בטלים לגבי עיסה. וי"ל דכיון דאין עיסה בלא מים ומלח הרי הן כמינן של עיסה¹¹⁷.

גחלת של ע"ז אסורה ושלחבת מותרת. הקשה

עור קיבת נבלה לא בעינן טעמא כיון דאוקומי מוקים. ותוס' הג"ל והראב"ד הו"ד בתוה"ב ובחי' הרמב"ן תי' דאי משום עור קיבת שחוטה לא היו אוסרים מספק כיון דאפי' בוראי ליכא אלא איסור דרבנן בצונן הוא. ועיין בש"ך יו"ד סי' פז ס"ק ל ובמטה יהונתן שם בברור השיטות בענין מעמיד. 114 נדרים נח, א ובירוש' פ"ו דשביעית ה"ג. 115 שם נוסף: והקדש. 116 שם. 117 כ"ת תוס'. ועיין ברש"י ד"ה שיש לו מתירין שכתב: או היום יאכלוהו כאן, עכ"ל. ושמעתי מהגרש"א דרש"י אתי כאן ליישב באופן נוסף דאפי' נימא דמים ומלח לגבי עיסה הו"ו מין בשאינו מינו אכתי איכא חומרא דיש לו מתירין, וכמ"ש הר"ן בנדרים נב, א לבאר שיטת הר"ף דפת שנאפית עם הצלי אסורה בחלב אע"ג דהוי מין

106 כ"כ תוס' לקמן לט, א ד"ה משום ורבנו שם ד"ה רב אשי. 107 טו, א. 108 עג, ב. 109 כה"ק תוס' ד"ה וכי תימא. 110 מז, ב. 111 הו"ד בתורת הבית הארוך בית ג ש"ו — בפ"י הראב"ד ובחי' הרמב"ן ע"ז לה, א. 112 לכאור' מיותר. 113 בע"ז לה, א איתא דהגבינה נאסרה משום שמעמידים אותה בעור קיבת נבלה. והר"י מגאש הג"ל הו"ד בחי' הריטב"א ע"ז שם תמה למה לא אסרו משום שמעמידין בעור קיבת שחוטה ומשום בשר בחלב, וכה"ק תוס' שם ד"ה מפני, ורבנו בחי' שם. ות"י הר"י מגאש דאי הוה אסרינן מטעם שמעמיד בקיבת שחוטה לא הוה אסרינן אלא במקום דאיכא טעם דרך בישול אסרה תורה, משא"כ משום

[123456789]

השלחבת בפני עצמה כצריך לכלי הוא¹²². מתני': ושל עולי בבל כרגלי הממלא. פרש"י ז"ל מפני שהוא הפקר והפקר נקנה בהגבהה ולית לן לדרכי יוחנן בן נורי דאמר¹²³ נכסי הפקר קונין במקומן ואית ל' לתנא יש ברירה¹²⁴ ואמרינן הוברר הדבר מאתמול להאי גברא חזי וברשותיה. ובתוס'¹²⁵ הקשו דאי תנא דהאי מתניתין אית ליה יש ברירה הוה להו לאקשווי מינה למ"ד לעיל¹²⁶ אין ברירה¹²⁷, אלא טעמא הכא משום דרבנן אוקמי ברשות כל ישראל וכל

הרב רבי אלחנן ז"ל א"כ מפני מה אמרו בברכות פרק אלו דברים¹¹⁸ שאין מברכים על שלחבת של ע"ז. ותיירו בתוספות דהתם דוקא בשיש גחלת עמה¹¹⁹.

והיפוק לי משום מנא בחספא. וא"ת¹²⁰ והא במנא נמי הוה מצי לשנויי לה וכשאין צריך לכלי, וכדאמר' בפרק המצניע¹²¹ המוציא אוכלים כשיעור בכלי חייב על האוכלים ופטור על הכלי ושלחבת אפילו כל שהוא ראוי היא וכשיעור היא. וי"ל דהכא שאני דכיון שא"א להוציא

בשאינו מינו וליכא משום דבר שיש לו מתירין; אלא דטעמא דר' דמין במינו לא בטל משום דכל דבר שדומה לחבירו אינו מחלישו ואינו יכול לבטלו, ולרבנן איסור והיתר חשיבו כשני מינים ולכן ההיתר מבטל את האיסור, אבל כאשר האיסור יש לו היתר במקומו שוב הוי כמו מין במינו שאפי' לרבנן לא בטל, וכן במין בשאינו מינו והאיסור מותר חשיב כמין במינו ולכן הפת שמוותרת לאוכלה בבשר חשיב כמין במינו עם הצלי, וכן המים

והקמח חשיבו כמין במינו דאפשר כאן לאוכלם והוה היתר בהיתר. 118 ברכות נא, ב. 119 כ"כ הרא"ש

בסוגיין והו"ד במג"א או"ח רצח ס"ק ח. ועיין בשטמ"ק מ"ש ליישב בשם מורו דאין מברכין על נר של ע"ז משום דמאס לברכה כלולב של ע"ז. ועיין בט"ז יו"ד סי' קמב ס"ק ג דאסור ליהנות משלחבת של ע"ז שהיא קשורה בגחלת, וראה הגהות רעק"א שם דכן משמע ברא"ש בסוגיין, ועיין בשער המלך פ"ו מעבודת כוכבים ה"ו שתמה למה לא הביא הט"ז ראיה לדבריו מהרא"ש. ועיין בבירור הלכה עמ' קצז דהט"ז לא אסר ליהנות בשלחבת קשורה בגחלת רק לאפות ולהתחמם משום שלדעתו החום בא מהעצים, אבל אם נהנה רק מהשלחבת אע"פ שהיא קשורה אין בזה איסור ויתכן דלדעתו יהא מותר לברך

על שלחבת קשורה בגחלת כי שם אינו צריך לחום שבא מהעצים, אלא לאור הוא זקוק, משא"כ לדעת הרא"ש אפי' לברך אסור אם השלחבת קשורה בגחלת, ולא קשה משה"ק

בשער המלך. ועיין בחי' חת"ס שבת כב, א ד"ה טעמא שיישב ע"פ ט"ז הג"ל קושיית הבני יונה, שתמה על קושיית הש"ס שם על מאן דס"ל דאין מדליקין מנר לנר משום אכחוי מצה והרי במנורה הדליקו, ותמה דמה דמיון מנורה שהדליקו מהשלחבת ואין בזה רק איסור דרבנן כמבואר בסוגיין שאין נהנין מדרבנן, ואין שבות במקדש. וכתב בחת"ס דכונה משלחבת שמחוברת הוי איסור דאו' אתי שפיר. ושמעתי מהגר"ש דכאמת היה ניתן להקשות כאופן אחר, דמאי מדמינן נרות חנוכה לנרות המקדש, דשאני התם שכל הנרות שווין בחיובן ולכן ליכא בזה משום אכחוי מצה, משא"כ בנר חנוכה

שהראשון הוא עיקר והאחרים טפלים ולכן יש בזה משום אכחוי מצה. וצריך לומר דמדמינן משום דלא יתכן שנרות חנוכה שתוקנו דומיא דמנורה (ראה ר"ן שם כא, א ד"ה והאי אסור ובהע' המגיה 24) יהא בהם חומר יותר ממנורה עצמה, ולפי"ז לא קשה משה"ק הבני יונה. 120 כה"ק תוס'. 121 שבת צג, ב. 122 עיין בחי' חת"ס שבת כא, ב ד"ה וגם, דאיכא פלוגתא בעירובין צו, ב אי חבית בטלה לגבי מים, ולר' יהודה חבית בטלה וכ"פ הרמב"ם פ"ב מהל' שבת ה"ז, ולפי"ז יש ליישב למה השמיט הרמב"ם בפ"ח מהל' שבת ה"ה דבשלחבת פטור דוקא בדאדי אדריי, דכל זה אינו אלא לשיטת רבנן דמנא לא בטלה לגבי השלחבת אבל אי בטלה לעולם פטור. 123 עירובין לח, ב. 124 לפנינו ברש"י גוסף: להחמיר. ועיין ברש"י בעירובין מה, ב ד"ה כרגלי הממלא שלא הזכיר כלל שהו כרגלי הממלא מטעם ברירה, ולכן כתב השפת אמת שם דאית ליה כמ"ש המהרש"ל שם בתוד"ה ליקני, רשיין קנין שביתה ביו"ט עצמו למי שלא היה בו שביתה ביה"ש כגון נכסי הפקר, וכ"כ השפת אמת שם מו, א ד"ה ותניא. וצ"ע דמסוגיין מבואר דהא דהוי כרגלי הממלא הוא מטעם ברירה שהוברר ביה"ש שזה שייך לממלא ולכן הוי כחחום הממלא. 125 ליתא לפנינו. 126 לעיל לו, ב דאית ליה לשמואל דאין ברירה. 127 עיין במגיה לחי' המאירי עירובין מה, ב הע' 348, ובכרור הלכה עמ' קצט דרש"י לא חש לקושיא זו דגם מאן דלא ס"ל יש ברירה ס"ל דיש ברירה להחמיר, דאי לא נימא ברירה לא קנה כלל שביתה ומותר לכל אדם כרגליו ונמצא דע"י ברירה מחמירין דלהוי רק כרגלי הממלא, וכ"כ המגיה למהדור' רבנו (ת"א תשמ"ח) הע' 113: ועיין במהרש"א שהקשה על רש"י דאמרינן ברירה לחומרא א"כ אמאי ס"ל לרב נחמן בע"ב לענין חלקו גדיים כנגד טלאים אין ברירה, והיה כדין ששם נאמר ברירה להחמיר כדי לחייבו במעשר בהמה, וראה שער המלך פ"ג מגירושין ה"ד שתמה על תי' המהרש"א, וראה חי' חת"ס בסוגיין ד"ה בור של עולי. ועיין ברין גיטין יב, ב בפדי הרי"ף סוד"ה

אחד יכול למלאות ולהביא עמו במקומו¹²⁸.
ורמינהו נהרות המושכים ומעיינות הנובעין וכו'.
איכא למידק¹²⁹ לוקמיה בשל רבים ושל הפקר
הן ולא קנו שביתה כרבנן דרבי יוחנן בן
נורי. י"ל דפשיט ליה דסתמא קתני ואפילו
של יחיד¹³⁰ מדתלי טעמא במשיכתן ונביעתן
וטעמא משום דנייד וכל דנייד לא קני שביתה
וכדאיתא בעירובין¹³¹.

ושל אנשי העיר כרגלי אנשי אותה העיר, פרש"י
ז"ל ויש להם אלפים אמה לכל רוח ואם עירב זה
לצפון וזה לדרום אין אחד מהם יכול להוליכו
יותר מאלפים אמה¹³², וסובר דכרגלי אנשי
אותה העיר ואלפים אמה חד שיעורא הוא.
והקשו עליו דהא בפרק מי שהוציא¹³³ תניא
גשמים שירדו מעיו"ט יש להם אלפים אמה

לכל רוח, ב"ט הרי הן כרגלי כל אדם, ואתי
התם למידק מינה נכסי הפקר קונים שביתה,
ודחה רב ספרא ואוקמה בגשמים הסמוכים
לעיר, דאנשי העיר דנתן עליהן. ואקשי עליו
רב יוסף אי ס"ד גשמים הסמוכים לעיר עסקינן
האי יש להם אלפים אמה לכל רוח כרגלי אנשי
אותה העיר ואלפים אמה לכל רוח לאו חד
שעורא הוא, ורש"י ז"ל נשמר שם מזה ופי'
מדקתני יש להם אלפים אמה לכל רוח אלמא
לא קנו שביתה מחמת דעת אנשי העיר דאי
משום אנשי אותה העיר האי לישנא הוה בעי
מימר הרי הן כרגלי אנשי אותה העיר דהיינו
שני אלפים אמה לכל רוח. ונ"ל שלא היה
צריך רש"י ז"ל לדחוק עצמו בזה ואפי' לפי

ניידי. ודעת הראב"ד הו"ד בחי' רבנו בעירובין ובריטב"א
שם דהוי כרגלי כל אדם, וראיתו מהא דעירובין צז,
ב דלדעת רב אשי התיר ר' יהודה להעביר חבית מים
מאדם לחבירו אפילו מחוץ לתחום אם החבית של הפקר
וסובר הראב"ד דלא אמרין ברירה רק בדבר ששייך
למישהו. והראשונים הנ"ל דחו ראיתו מדברי ר' יהודה
דשם מיירי שלא רצה לזכות בחבית וכמ"ש תוס' שם
ד"ה הכא בתי' בתרא. ¹²⁹ כע"ז בתוס' עירובין
מו, א ד"ה נהרות. ¹³⁰ כ"כ רש"י בעירובין שם
ד"ה הרי, ועיין בתוס' שם משם ר"ת דאפי' מיירי
בשל רבים שפיר מדקדק דדוקא משום דנייד לא קנו
שביתה אבל מכונסים דקנו שביתה יש להם אלפיים אמה
לכל רוח כר' יוחנן בן נורי. ¹³¹ שם. ¹³² כ"כ
רש"י בעירובין מה, ב ד"ה כרגלי. ובסוגיין כתב: אלפיים
אמה לכל רוח, ע"כ. ועיין בתו"ט שרצה לפרש בדעתו
למ"ש כאן, דדוקא כשלא עירב אחד אותו שעירב מעכב
אלפיים לכל רוח, דאם עירב אחד אותו שעירב מעכב
על האחרים כדלעיל לז, א כלים שאין מיוחדין הרי
אלו כמקום שהולכין, ופרש"י למקום שכולן יכולין
לילך מותר אבל אם אחד עירב לצד צפון והשאר לא
עירבו הוא מעכב על ידם מלהוליכם לדרום, ומשום
כך דחה פי' הב"י בדעת רש"י. ועיין בתור"ע דמרש"י
בעירובין מוכח כפי' הב"י. וראה ח"י חת"ס דיש לחלק בין
שותפין דאחד יכול לעכב אל שאר שותפיו אפי' הם
אלף שלא יעשו נגד רצונו, משא"כ בני העיר אע"ג
דינם כשותפים מ"מ היחיד אין יכול לעכב, ודעתו
ורצונו בטל כלפי הרוב כדאיתא בתו"מ סי' קסג,
וראה מ"ש לקמן הע' ¹³⁵ משם רבנו דוד הכהן.
¹³³ עירובין שם.

וכולם, דהא דקיימ' לן דכדאו' אין ברירה אינו אלא משום
ספק, ולכן בדרכנן דיש ברירה הטעם דספק דרבנן לקולא
ובמקום חומרא לא אמרין יש ברירה. אכן המהרי"ו
הו"ד בט"ז יו"ד שכד ס"ק טו פסק בעיסה שנתבשלה
לפני שנטלה ממנה חלה דיש להקפיד ליטול ממנה חלה
כשיעור מצומצם באופן שיהא מאה ואחד כנגד החלה,
דאל"ה תאסר העיסה למפרע מחמת החלה שהתבשלה
עמה. וכתב בנפש חיה יו"ד סי' פט (עמ' 266) דעיקר טעם
המהרי"ו דאמרין יש ברירה בדרכנן אף להחמיר, וכיון
דאחר ההפרשה הוכרח הדבר שזה היה חלה למפרע, נמצא
שכל העיסה התבשלה עם החלה, ועיין שם מ"ש משם
האבני נזר דאפשר לדחות ראיה זו ולפרש בענין אחר דברי
המהרי"ו. ¹²⁸ עיין בחי' רבנו בעירובין מה, ב ד"ה
ושל עולי בבל דהוי כרגלי הממלא לצורך עצמו ואפי'
נתנן לאחר, [לאחר] מיכן הרי הן כרגלי הראשון דכיון
שהן לא קנו שביתה הרי זה שמילא מהן ראשונה כבעלים
דיש ברירה והוכרח הדבר דלדידיה נינהו והרי הן כרגליו,
וצ"ע שהרי כאן דחה רבנו דלאו מטעמא דברירה קאחינן.
ועיין שם שהעלה דדינא דגשמים שירדו ביו"ט כדין כור
של עולי בבל ושם ד"ה ביו"ט כתב דבירדו ביו"ט הו'
כרגלי הממלא, כיון שאינן בבין השמשות במקום
הראוי לקנות והרי הם נגזרים כיום טוב אחר
אחרים. ועיין בביאורים לחידושי המאירי עירובין פ"ד
סי' טו דאין כוונת רבינו מדין ברירה אלא מדין גרירה,
ואף התוס' שהו"ד כאן יש לפרשו מדין גרירה. והנ"מ בין
מה שכתב רש"י מדין ברירה או מדין גרירה, במים שהיו
ניידי ביה"ש, דלרש"י לא שייך בהו קנין שביתה ואז
הו' כרגלי כל אדם, ואי נימא משום גרירה דנגזרין
אחר בעליהן אין נ"מ בין היו ניידי ללא היו

אותה העיר מלא אם לא עירב אחד מאנשי העיר [מוליכן אלפים אמה לכל רוח, ואם עירב אחד מן העיר למזרח ואחד למערב] הרי נכרי [זה] שמלא לעצמו אסור להוליכן ולהזיזן ממקומן אלא א"כ ערבו כלן לרוח אחת או שלא עירב אחד מהן או שמלא אחד מאנשי העיר ונתן לו, וכן דעת (הר"ח) [הראב"ד] ז"ל¹³⁹.

הכא במאי עסקינן במכונסין. נראה שרש"י ז"ל מפרש במכונסין שאינן נובעין אלא שנתכנסו שם מן הגשמים או שמלא בכתף¹⁴⁰, שהוא ז"ל פירש נהרות המושכין היינו סתם נהרות שיש להם משך להלאה ממקום מקור נביעתן. מעינות הנובעין ואין יוצאין מגומות נביעתן לימשך הלאה ע"כ, אלמא כל שנובעין אין קונין שבייתה¹⁴¹, אבל הראב"ד ז"ל פירש בעירובין בפ' מי שהוציא אוהו מכונסין שאין מושכין ואע"פ שהן חיינן, ולפי פירושו ה"ק נהרות המושכים ממי הגשמים ושלגים שזחילתן [מרוכה ומעינות הנובעים שזחילתן] מועטת והולכין לאט¹⁴² הרי הן כרגלי כל אדם משום דניידי וכל דנייד ואפילו כל דהו לא קני שבייתה¹⁴³ וכדאמרין התם¹⁴⁴, וליקנו שבייתה בעבים מיא בעבים מינד נייד, כגון מי גשמים בדותיות וכיוצא בהן. 141 שיטת רש"י דאין קונין שבייתה כלל ומותר לטלטלן בכל מקום כרגלי כל אדם, וכן דעת הראב"ד הו"ד בחי' רבנו בעירובין מה, ב ד"ה והראב"ד ז"ל, ותמוה שבהשגותיו פ"ה מיו"ט ה"י כתב שמח' ר"ג ורב ששת אם כרגלי הממלא או כרגלי מי שנתמלאו לו שייכת דוקא במעינות הנובעים, ומוכח דס"ל דקונים שבייתה כרגלי הזוכה הראשון, כה"ק בברור הלכה עמ' קצט. ודעת רבנו בעירובין שם דנהרות המושכין ומעינות הנובעין כרגלי הממלא, והיינו כרגלי מי שיזכה ראשון, וכ"כ תוס' בעירובין שם ד"ה ביו"ט, וכ"פ בשו"ע או"ח סי' שצז סט"ו, דהוי כרגלי הממלא. וראה ביאורים למאירי עירובין (מהדו' מוה"ק) פ"ד סי' טו ושם הע' 353. 142 עיין ברמב"ם פרק ה מהלכות יום טוב הלכה יד שכתב: ומעינות הנובעין וכו' ואם היו באין מחוץ לתחום לתוך התחום, ע"כ, ומוכח דנקט להדיא כפירושו של הראב"ד דהמעיינות ג"כ זוחלין ולא נובעין במקומן. 143 עיין במאירי כאן שהביא פלוגתת רש"י והראב"ד, והסכים לרש"י, וראה מגן אברהם שצז ס"ק יג ופרישה סי' תב. 144 בעירובין מו. א.

סברתו שסובר שאין אחד מאנשי העיר שעירב יכול להוליך למקום שעירב, דברייתא דקתני יש להם אלפים אמה לכל רוח משמע אלפים אמה ממקום (מציאתו) [יציאתו] ממנו, ולא מתחום העיר. ואי משום דעת אנשי העיר כרגלי אנשי אותה העיר מיבעיא ליה ואלפים אמה מתחום העיר משחינן להו. ובזה נ"ל שעלה ליה לרש"י ז"ל תירוץ יפה באותה שמועה, אלא שעיקר דינו אינו מחוור דכיון דקי"ל בדרכבנן יש ברירה הרי הן כרגלי הממלא וכאנשי¹³⁴ אותה העיר כבור של שותפים, והרי הן כרגלי [אחד] מן השותפין שמלא לעצמו כדמשמע במה שנחלקו בסמוך רב נחמן ורב ששת דכל אחד מן השותפין שמלא לעצמו הרי הן כרגלי דיש ברירה, ואמרינן מר מדידה קא ממלא ומר מדידה קא ממלא¹³⁵, אלא ה"פ הרי הן כרגלי אנשי אותה העיר וכל אחד מבני העיר ממלא ומוליך ברגליו דיש ברירה¹³⁶ וכענין שאמר¹³⁷ רב [גבין] חבית של שותפין. והיינו דאקשינן התם¹³⁸ יש להם אלפים אמה לכל רוח כרגלי אנשי אותה העיר מיבעי [ליה], דכל אחד יכול להוליכן כרגליו, אבל אם אחד שאינו מאנשי

134 צ"ל: ואנשי. 135 עיין בתוספות רעק"א כאן שהוסיף להקשות על רש"י דכורך שהם מעכבים עליו מלהוליכו למקום שעירב, למה הוא אינו מעכב עליהם, וכה"ק בתוי"ט. ועיין בחי' רבנו דוד הכהן שכתב בדעת רש"י דלא אמרינן ברירה רק היכא שיש שניים ושלשה שותפין כגון חבית שאמר רב לעיל לז, ב דמותרת משום שכל אחד דעתו על חלקו ולפיכך נגרר אחריו, משא"כ כאן שהבור שייך לכל אנשי העיר, אחר כלל העיר הוא נגרר דהיינו אלפיים לכל רוח, ומיושב בזה משה"ק תור"ע. וראה מ"ש ליישב המגיה למאירי עירובין (מהדו' מוה"ק) מה, ב הע' 348, והמגיה לחי' רבנו (מהדו' מוה"ק) שם הע' 84. 136 עיין בתוי"ט כאן דשאני בור של אנשי העיר דאמרינן ברירה ולעיל לז, א בכלים מיוחדין לא אמרינן ברירה, משום דבמים שדרך כל אחד למלאות ומה שממלאהו שותהו או עושה בו צרכיו והם הולכים וכלים שייך בהם לומר ברירה, אבל בכלים המיוחדים שכל אחד מחזירו לאחר שעשה בו שימוש לשותפות לא שייך לומר ברירה. 137 לעיל לז, ב. 138 בעירובין שם. 139 הו"ד בחי' רבנו בעירובין שם, ובריטב"א ובר"ן שם. 140 כן משמע מר"ח שכתב: במכונסין